

महामंडळाचं
महाबीज

तुमच्या विश्वासाचं बियाणं

त्रैमासिक

महाबीज वार्ता

वर्ष १६ वे

अंक -२

नोव्हेंबर २०१८

किंमत पंधरा रुपये

कीटक

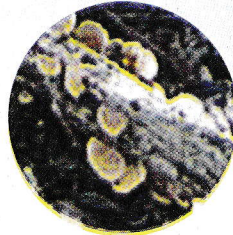
मुषक

कोळी

सुत्रकृमी

बुरशी

गोगलगाय

तणनाशक

निंबोळी अर्क

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, अकोला द्वारा प्रकाशित

Registered with Register of News Papers for India under No. RNI Regi. No. MAH/MAR/2000/3351

कृषि विज्ञान केंद्र, शिसा (उदेगाव) अकोला येथे आयोजित संकरीत बी.टी.कपाशी पी.के.व्ही.हाय-२ वाणाच्या प्रात्यक्षिक कार्यक्रमा दरम्यान महाबीज संचालक तथा खासदार संजय धोत्रे यांचे स्वागत करतांना श्री ओमप्रकाश देशमुख व्यवस्थापकीय संचालक, महाबीज अकोला तसेच याप्रसंगी उपस्थित कुलगुरु व संशोधन संचालक पं.दे.कृ.वि., अकोला, सर्व विभाग प्रमुख महाबीज, अधिकारी, कर्मचारी वर्ग व शेतकरी बांधव.

कृषि विज्ञान केंद्र, शिसा (उदेगाव) अकोला येथे आयोजित संकरीत बी.टी.कपाशी पी.के.व्ही.हाय-२ वाणाच्या प्रात्यक्षिक कार्यक्रमा दरम्यान शेतकरी बांधवांना संबोधित करतांना मा. श्री सुरेश पुंडकर महाव्यवस्थापक (उत्पादन) महाबीज.

कृषि विज्ञान केंद्र, शिसा (उदेगाव) अकोला येथील प्रक्षेत्रावर आयोजित संकरीत बी.टी. कपाशी पी.के.व्ही.हाय-२ वाणाच्या पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रमा दरम्यान पाहणी करतांना मा.कुलगुरु पं.दे.कृ.वि.अकोला, मा.व्यवस्थापकीय संचालक, मा.संचालक, महाबीज, सर्व विभाग प्रमुख, महाबीज, अधिकारी व शेतकरी बांधव.

जिल्हा कार्यालय, महाबीज उस्मानाबाद मार्फत सोयाबीन पिक प्रात्यक्षिक व बीजोत्पादक चर्चासत्र घेण्यात आला. दरम्यान सोयाबीन जे.एस.-३३५ वाणाच्या बीजोत्पादन क्षेत्राची पाहणी करतांना मा.श्री. व्यवस्थापकीय संचालक, महाबीज, विभागीय व्यवस्थापक, परभणी, जिल्हा व्यवस्थापक, उस्मानाबाद, इतर अधिकारी वर्ग व शेतकरी बांधव.

डॉ.सुरेंद्र देशमुख कपाशी पैदासकार, डॉ.पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला यांची गांधीनगर, गुजरात येथे आयोजित संकरीत कपाशी पिकेव्ही हाय-२, बी.जी.२, बीजोत्पादन कार्यक्रमाची पाहणी करतांना सोबत महाबीज अधिकारी व शेतकरी वर्ग.

शिरपूर पावन ता. कामठी जि. नागपूर येथे धान डीआरके-२ (सुगंधित) या नविन वाणाचा पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रम घेण्यात आला. दरम्यान बीजोत्पादन क्षेत्राची पाहणी करतांना विभागीय व्यवस्थापक महाबीज, नागपूर, इतर अधिकारी वर्ग व शेतकरी बांधव.

वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी येथील मध्यवर्ती प्रात्यक्षिक क्षेत्रावर एन.एच.एच.-४४ बी.टी. कपाशी या वाणाच्या क्षेत्राची पाहणी करतांना मा.कुलगुरु व.ना.म.कृ.वि., परभणी, मा.व्यवस्थापकीय संचालक, मा.संचालक महाबीज, मा.संशोधन संचालक, व.ना.म.कृ.वि., परभणी, महाव्यवस्थापक (उत्पादन), महाव्यवस्थापक (विपणन), महाव्यवस्थापक (गुणनियंत्रण), उपस्थित शास्त्रज्ञ, अधिकारी कर्मचारी व शेतकरी बांधव.

वसंतराव नाईक मराठवाडा कृषि विद्यापीठ, परभणी येथील मध्यवर्ती प्रात्यक्षिक क्षेत्रावर पी.के.व्ही.हाय.-२ बी.टी. कपाशी या वाणाच्या क्षेत्राची पाहणी करतांना मा.कुलगुरु व.ना.म.कृ.वि., परभणी, मा.व्यवस्थापकीय संचालक, मा.संचालक महाबीज, मा.संशोधन संचालक, व.ना.म.कृ.वि., परभणी, महाव्यवस्थापक (उत्पादन), महाव्यवस्थापक (विपणन), महाव्यवस्थापक (गुणनियंत्रण), उपस्थित शास्त्रज्ञ, अधिकारी कर्मचारी व शेतकरी बांधव.

अकुलखेडा ता.चोपडा जि.जळगांव येथील विजोत्पादक/शेतकरी बांधवांना गुलाबी बॉडअळीच्या नियंत्रणासाठी कामगंध सापळे वितरीत करतांना श्री पाटील, जिल्हा बीज प्रमाणिकरण अधिकारी व श्री सावरकर, जिल्हा व्यवस्थापक महाबीज, जळगांव व उपस्थित शेतकरी बांधव.

: प्रकाशक :

व्यवस्थापकीय संचालक

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, मर्या., अकोला

: संपादक :

एस.एम. पुंडकर

महाव्यवस्थापक (उत्पादन) महाबीज, अकोला

त्रैमासिक

महाबीज वार्ता

नोव्हेंबर - २०१८

वर्ष १६ वे

अंक - दुसरा

किंमत पंधरा रुपये

कार्यकारी मंडळ

■ अध्यक्ष

श्री. ओमप्रकाश देशमुख भा.प्र.से.

व्यवस्थापकीय संचालक

■ कोषाध्यक्ष

संजय ठकरार

महाव्यवस्थापक (वित्त व प्रशासन)

■ सदस्य

■ एस.एम. पुंडकर

महाव्यवस्थापक (उत्पादन)

■ रामचंद्र नाके

महाव्यवस्थापक (विपणन)

■ अनिल चोपडे

महाव्यवस्थापक (प्र.व अभि.)

■ डॉ. प्रफुल्ल लहाने

महाव्यवस्थापक (गुणवत्ता नियंत्रण)

■ विनय वर्मा

(कंपनी सचिव)

अंतर्ग

- बिजोत्पादन क्षेत्र नोंदणी प्रस्ताव
- हंगाम निहाय, पिक निहाय क्षेत्र नोंदणीच्या तारखा
- पिकनिहाय तांत्रिक माहिती
- विविध पीकांच्या वाणांविषयी तांत्रिक माहिती
- कामगंध (फेरोमोन) सापळ्याचा किड व्यवस्थापनासाठी उपयोग
- पाच टक्के निंबोळी अर्क तयार करण्याची पध्दत
- एच.ए.एन.पी.व्ही.विषाणू वापरण्याची पध्दत

: संपर्क :

संपादक 'महाबीज वार्ता'

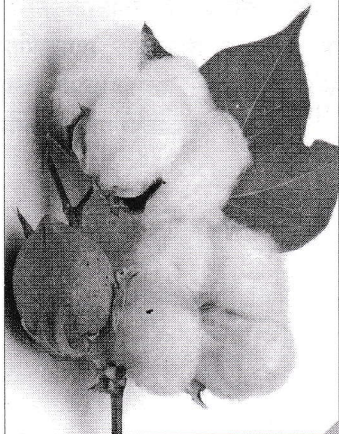
महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, मर्यादित
महाबीज भवन, कृषी नगर, अकोला - ४४४ १०४
www.mahabeej.com

अंकाची किंमत रु. १५/-

वार्षिक वर्गणी रु. ५०/- फक्त

वर्गणी मनिऑर्डरने अथवा महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ अकोला या नावाने काढलेल्या डिमांड ड्राफ्टद्वारे स्वीकारली जाते. कोणत्याही महिन्यापासून वर्गणीदार होता येईल.

संपादकीय...

महाबीज तर्फे प्रकाशित होणाऱ्या महाबीज वार्ता या त्रैमासिकाचा माहे नोव्हेंबर २०१८ चा अंक शेतकरी बांधवांना व बिजोत्पादकांना सादर करतांना मनस्वी खुप आनंद होत आहे. बिजोत्पादक शेतकऱ्यांना बिजोत्पादन कार्यक्रम नोंदणी प्रस्ताव, हंगाम निहाय व पिक निहाय क्षेत्र नोंदणीच्या तारखा, पिकनिहाय तांत्रिक माहिती, विविध पिकांच्या वाणांविषयी तांत्रिक माहिती, कामगंध सापळ्याचा किड व्यवस्थापनासाठी उपयोग तसेच पाच टक्के निंबोळी अर्क तयार करण्याची पध्दत व एच.ए.एन.पी.व्ही.विषाणू वापरण्याची पध्दतीची माहिती या अंकात प्रकाशित करण्यात येत आहे.

बिजोत्पादकांना हंगाम निहाय व पिक निहाय, बिजोत्पादन क्षेत्र नोंदणीच्या तारखांबद्दल माहिती असल्यास त्यांना योग्य वेळी बिजोत्पादन कार्यक्रमाची आखणी व नोंदणी करता येईल. याच दृष्टीकोनातून सदर लेखांमध्ये उपरोक्त माहिती सविस्तरपणे दिलेली असून ही माहिती निश्चीतच सर्वांना उपयोगी पडेल.

कुठलेही बियाणे अनुवांशिक दृष्ट्या शुध्द तयार केले गेले तरच त्यापासून निश्चितपणे भरघोस उत्पन्न मिळेल यात तिळमात्र शंका नाही. कोणत्याही पिकाचे बियाणे तयार करित असतांना ते कोणत्या प्रकारामध्ये मोडते ह्यावरच बिजोत्पादनाच्या विविध गोष्टी अवलंबून असतात. त्यास अनुसरून बिजोत्पादन करित असतांना आपण घेत असलेल्या बिजोत्पादनासाठी विलगीकरणाची पिकनिहाय अचुक माहिती असणे आवश्यक आहे. त्याचप्रमाणे अनुवांशिक दृष्ट्या शुध्द बियाणे मिळविण्यासाठी बिजोत्पादन क्षेत्रातील विजातीय झाडे योग्य वेळी उपटून/काढून टाकण्यास सर्वोच्च प्राधान्य देणे क्रमप्राप्त आहे. संकरित बिजोत्पादन कार्यक्रमांमध्ये स्वपरागीत (पोलन शेडर) झाडे फुलोऱ्यापुर्वीच काढली पाहिजेत. तसेच रोगग्रस्त झाडे, तणांची झाडे, इतर पिकांची झाडे व इतर ओळखू येणाऱ्या वाणांची झाडे काढून टाकल्यास बियाणे तपासणीच्या सर्व चाचणीमध्ये पात्र होण्यास मदत होईल व जास्तीत जास्त शुध्द बियाणे प्राप्त होण्यास मदत होईल.

बिजोत्पादकांनी उत्पादीत केलेले बियाणे पात्र होण्यासाठी त्याला विविध बिजोत्पादन मानकाच्या मानकांमधून पार पडावे लागते. ही माहितीसुध्दा बिजोत्पादकांना असणे क्रमप्राप्त आहे. बिजोत्पादनासाठी महत्वपूर्ण माहिती बिजोत्पादकांजवळ असल्यास यशस्वी बिजोत्पादन घेणे सोयीचे होते. हीच महत्वपूर्ण बाब लक्षात घेवून या अंकात ह्या सर्व विषयाची समग्र माहिती संकलीत केली आहे. या समग्र माहितीच्या अभ्यासातून महाबीज बिजोत्पादकांना त्यांनी आयोजित केलेल्या बिजोत्पादन कार्यक्रमातून अनुवांशिकदृष्ट्या शुध्द बियाणे निर्मिती करण्यास निश्चीतच मदत होईल.

मागील दोन वर्षांपासून जवळपास सर्वच फळवर्गीय पिकांमध्ये हवामान बदलामुळे विविध अळ्यांचा प्रादुर्भाव वाढलेला सर्वत्र दिसत आहे. ह्या वातावरणामध्ये रासायनिक किटकनाशकांसोबत जैविक पध्दतीचा अळी बंदोबस्तासाठी उपयोग बिजोत्पादकांनी केल्यास निश्चितच किडीपासून होणारे पिकांचे नुकसान कमी करण्यास मदत होईल. ह्या दृष्टीकोनातून सदरील लेखामध्ये कामगंध सापळे व त्याचा विविध कीडींसाठी उपयोग इ. बाबींची माहिती सादर करण्यात आलेली आहे. तसेच निंबोळी अर्क तयार करण्याची सुलभ पध्दत व एचएनपीव्ही विषाणू वापरण्याच्या पध्दतीविषयी सखोल माहिती दिलेली आहे.

उपरोक्त संपूर्ण माहितीचा सर्व महाबीज बिजोत्पादकांना व शेतकरी बांधवांना यथायोग्य उपयोग होईल व अनुवांशिक दृष्ट्या शुध्द व किड रोग विरहित बिजोत्पादनास मोलाचा हातभार लागेल. ही आशा बाळगून संपूर्ण शेतकरी वर्गास रब्बी २०१८-१९ हंगामासाठी शुभेच्छा देतो.

बिजोत्पादन क्षेत्र नोंदणी

क्षेत्र नोंदणी प्रस्ताव

भारतीय बीज प्रमाणीकरण किमान मानकानुसार ज्या व्यक्ती अथवा संस्थेस प्रमाणीत दर्जाचे बियाणे उत्पादन महाराष्ट्र राज्यात करावयाचे आहे, त्या व्यक्ती अथवा संस्थेस बियाणे कायदा १९६६ च्या कलम ५ नुसार अधिसूचित झालेल्या पीक वाणाची बिजोत्पादन क्षेत्र नोंदणी महाराष्ट्र राज्य बीज प्रमाणीकरण यंत्रणेकडे करता येईल. खरीप हंगामाकरिता एका गावात किमान १० हेक्टर व रब्बी हंगामासाठी एका गावात किमान ५ हेक्टर क्षेत्र नोंदणी करणे अनिवार्य राहिल. भाजीपाला पिकांकरिता एका गावातील किमान क्षेत्र नोंदणीची अट राहणार नाही. एका गावातील किमान क्षेत्र नोंदणी पेक्षा कमी क्षेत्र नोंदणी असल्यास उर्वरित कमी असलेल्या क्षेत्राचे क्षेत्र तपासणी शुल्क गावात नोंदणी केलेल्या सर्व संस्थांना समप्रमाणात विभागून भरणा करावी लागेल. क्षेत्र नोंदणी प्रस्तावासोबत क्षेत्र नोंदणी स्विकारण्याबाबत जिल्हा बीज प्रमाणीकरण अधिकारी यांच्या नावे विनंती अर्ज व संस्थेचा विहित प्रपत्रातील अर्ज असावा. या प्रस्तावात खालीलप्रमाणे आवश्यक दस्तावेजाचा समावेश असावा.

१) वापरलेल्या स्रोत बियाण्याचे मुळ मुक्तता अहवाल/पैदासकार प्रमाणपत्र/मुळ प्रमाणपत्र दसरी दाखल केल्याचे जिल्हा बीज

प्रमाणीकरण अधिकारी यांचे मुळ प्रमाणपत्र.

२) बियाणे खरेदी केले असल्यास खरेदी बिलाची छायाप्रत साखळी देयकासह.

३) स्रोत पडताळणी अहवाल विहित प्रपत्रात.

४) विहित प्रपत्रातील बिजोत्पादक यादी तीन प्रतित. महाबीजच्या बाबतीत दोन प्रतित.

५) विहित नमुन्यातील रुपये १००/-च्या बंधपत्रावरील नोटीरीकृत विहित क्षेत्र नोंदणी करारनामा (शासकीय प्रक्षेत्र व वैयक्तीक शेतकऱ्यांचे नावे तालुका कृषी अधिकारी द्वारे नोंदणी केलेल्या ग्राम बिजोत्पादन कार्यक्रमाबाबत साध्या कागदावरील करारनामा स्विकृत करता येईल. शेतकरी गटाचे नावे नोंदणी होणाऱ्या ग्राम बिजोत्पादन कार्यक्रमासाठी विहित केल्याप्रमाणे रुपये १००/- च्या बंधपत्रावरील नोटीरीकृत करारनामा स्विकृत करावा. कृषि विद्यापीठ प्रक्षेत्रासाठी रुपये १००/-चे बंधपत्रावर करारनामा स्विकृत करता येईल.)

६) विहित प्रपत्रातील गांविहाय, पिकनिहाय गोषवारा महाबीजकरिता चार प्रतित.

७) विहित प्रपत्रातील स्रोत बियाणे वापराचा तपशील.

८) विहित प्रपत्रातील शुल्काचा गोषवारा.

९) निम्न दर्जा बिजोत्पादन कार्यक्रमा रूरी

बाबत मंजूरी आदेशाची प्रत.

१०) बिजोत्पादक शेतकऱ्यांचे एक मधील अर्ज व बिजोत्पादन कार्यक्रम नोंदणीसाठी असे नमूद केलेल्या स्वस्वाक्षांकीत महसुली दस्तावेज, स्रोत बियाणे वाटप पावत्या.

११) संस्थेबाबत कायदेशीर नोंदणी प्रमाणपत्र, अद्यावत बियाणे विक्री परवान्याची छायाप्रत व संस्थेचा विहित प्रपत्रातील अर्ज.

१२) संस्थेच्या अधिकृत क्षेत्रीय अधिकारी कर्मचाऱ्याचा माहितीचा तपशिल विहित प्रपत्रात.

१३) क्षेत्र नोंदणी करणाऱ्या अधिकृत संस्था प्रतिनिधी बाबत संस्थेच्या सक्षम अधिकाऱ्याचे अधिकारपत्र.

१४) बिजोत्पादक संस्था व बिजोत्पादक शेतकऱ्यांमधील द्विपक्षीय कराराची नमूना प्रत ज्यात बियाणे खरेदी धोरणाचा समावेश असावा. (एक पेक्षा जास्त खरेदी धोरण असल्यास अशा सर्व धोरणाचा समावेश द्विपक्षीय करारात असावा)

१५) बिजोत्पादक निहाय वैयक्तीक/सामुहिक द्विपक्षीय करार संस्थेने त्यांचे दसरी जतन करून ठेवावे. यंत्रणेने एखादे प्रकरण अशा वैयक्तीक/सामुहिक द्विपक्षीय कराराची मागणी केल्यास ते उपलब्ध करून देणे संस्थेस बंधनकारक असेल.

■ ■ ■

हंगामनिहाय, पिकनिहाय क्षेत्र नोंदणीच्या तारखा

अ.क्र.	पिक	क्षेत्र नोंदणी प्रस्ताव सादर करण्याची अंतीम तारीख	शुल्क भरणा अंतीम तारीख
१	मुग, उडीद	२५ जुलै	३१ जुलै
२	संकरित कापूस, सुधारित कापूस, सोयाबीन, ज्वारी, बाजरी, भुईमुग, तूर, मका, ज्युट	३१ जुलै	६ ऑगस्ट
३	धान	२० ऑगस्ट	२६ ऑगस्ट
४	खरीप सुर्यफुल व इतर खरीप पिके	३१ ऑगस्ट	६ सप्टेंबर
५	करडी/रब्बी ज्वारी	३१ ऑक्टोबर	६ नोव्हेंबर
६	हरभरा	२० नोव्हेंबर	२६ नोव्हेंबर
७	गहू व इतर रब्बी पिके	१५ डिसेंबर	२१ डिसेंबर
८	भाजीपाला पिके व उन्हाळी पिके	पेरणीपासून १५ दिवसाचे आत	चलान प्राप्त झाल्यापासून ६ दिवसाचे आत

महाबीज वार्ता

पिकनिहाय तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक	परागीभवन प्रकार	विलगीकरण अंतर (मीटर)		१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे/ किलो	बियाणे प्रमाण किलो/हे.	उपवण क्षमता (टक्के)	शुद्धता प्रमाण (टक्के)	इतर पिकांचे बि/ किलो	इतर ओळखू येणाऱ्या वाणांचे बि/ किलो	एका दाण्यापासून तयार होण्याचे प्रमाण	उत्पार (टक्केवारी)	बीज परीक्षण नमुना (ग्रॅम)		भेसळ काढण्याची पीक अवस्था	क्षेत्र तपासणी वेळा	एकूण क्षेत्र गणती		एकूण झाडे/ गणती
			पाया.	प्रमा.										दाखल	कार्यात्मक			२ हे.पर्यंत	१० हे.पर्यंत	
१)	सोयाबिन	स्व. परागीभवन	३	३	१००	१००००	७५	९८	पाया./प्रमा. नको/१०	१०/४०	१:१६	२०	१०००	५००	५	फुलोरा ते पिक काढणी दरम्यान	२	५	९	१०००
२)	सुधारित धान	स्व. परागीभवन	३	३	२५	४००००	८०	९८	पाया./प्रमा. १०/२०	१०/२०	१:८०	७०	४००	४०	५	फुलोरा ते पिक काढणी दरम्यान	२	५	९	१०००
३)	संकरित धान	स्व. परागीभवन	२००	१००	२६.५	३७०४०	२०	९८	पाया./प्रमा. १०/२०	१०/२०	१:१००	७०	४००	४०	५	फुलोरा ते पिक काढणी दरम्यान	२	५	९	१०००
४)	सुधारित ज्वारी	बहुतांश पर- परागीभवन	२००	१००	१५	६६६७०	१०	९८	पाया./प्रमा. ५/१०	१०/२०	१:१००	७६.७०	९००	९०	५	१) फुलोऱ्यापूर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व अवस्था	३	५	९	१०००
५)	सं. ज्वारी	बहुतांश पर- परागीभवन	३००	२००	२७.५	३६३६०	७.५	९८	पाया./प्रमा. ५/१०	१०/२०	१:१००	७६.७०	९००	९०	५	१) फुलोऱ्यापूर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व अवस्था	३	५	९	१०००
६)	सुधारित बाजरा	पर- परागीभवन	४००	२००	७	१४२८००	३-४	९८	पाया./प्रमा. १०/२०	---	१:२००	७८-८०	१५०	१५	५	१) फुलोऱ्यापूर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व अवस्था	३	५	९	१०००
७)	सं. बाजरा	पर- परागीभवन	१०००	२००	११	९०९००	३-४	९८	पाया./प्रमा. १०/२०	---	१:२००	७८-८०	१५०	१५	५	१) फुलोऱ्यापूर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व अवस्था	३	५	९	१०००

महाबीज वार्ता

पिकनिहाय तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक	परगीभवन प्रकार	विलगीकरण अंतर (मीटर)	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकुण दाण/ किलो	बियाणे प्रमाण किलो/हे.	उगवण क्षमता (टक्के)	शुद्धता प्रमाण (टक्के)	इतर पिकांचे बि/ किलो	इतर ओळखू येणाऱ्या वाणांचे बि/ किलो	एका दाण्यापासून तयार होण्याचे प्रमाण	उतारा (टक्केवारी)	बीज परीक्षण नमुना (ग्रॅम)		भेराळ काढण्याची पीक अवस्था	क्षेत्र तपासणी वेळा	एकुण क्षेत्र गणती		एकुण झाडे/ गणती
													दाखल	कार्यात्मक			२ हे.पर्यंत	१० हे.पर्यंत	
८)	तुर	बहुतांश पर- परागीभवन	२५०	१००	१००००	१२-१५	७५	९८	५/१०	१०/२०	१:१००	७५	१०००	३००	फुलोरा ते पीक काढणी दरम्यान	२	५	९	१००
९)	भुईमुग	स्व परागीभवन	३	४२५	२४३०	८०-१००	७०	९६	नको/नको	---	१:८	६९	१०००	१०००	फुलोरा ते पीक काढणी दरम्यान	२	५	९	१००
१०)	मुग	स्व परागीभवन	१०	३३३४०	१२-१५	७५	९८	५/१०	१०/२०	१:४०	८०-८२	१०००	१२०	फुलोरा ते पीक काढणी दरम्यान	२	५	९	५००	
११)	उडीद	स्व परागीभवन	१०	३३३४०	१२-१५	७५	९८	५/१०	१०/२०	१:४०	७८-८२	१०००	७००	फुलोरा ते पीक काढणी दरम्यान	२	५	९	५००	
१२)	ज्युट	स्व परागीभवन	५०	५७१४३०	२.५-५	८०	९७	१०/२०	१०/२०	१:१२०	३५-४०	१५०	१५	१) फुलोऱ्यापुर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व अवस्था	३	५	९	१०००	
१३)	सं. मका	पर परागीभवन	४००	२२०	४५४०	२०-२५	९८	१०	१०	१:८०	८०	१०००	९००	फुलोऱ्यापुर्वी ते फुलोऱ्यापर्यंत	४	५	९	१००	
१४)	तीळ	बहुतांश पर परागीभवन	१००	५०	१६६६७०	३-४	८०	९७	१०/२०	१०/२०	१:२५०	४५-५०	७	१) फुलोऱ्यापुर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व	३	५	९	५००	

महाबीज वार्ता

पिकनिहाय तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक	परागीभवन प्रकार	विलगीकरण अंतर (मीटर)		१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे/किलो	बियाणे प्रमाण किलो/हे.	उगवण क्षमता (टक्के)	शुद्धता प्रमाण (टक्के)	इतर पिकांचे बि/किलो	इतर ओळख्येच्या वाणांचे बि/किलो	एका दाण्यापासून तयार होण्याचे प्रमाण	उतारा (टक्केवारी)	बीज परीक्षण नमुना (ग्रॅम)		भेसळ काढण्याची पीक अवस्था	क्षेत्र तपासणी वेळा	एकूण क्षेत्र गणती		एकूण झाडे/गणती
			पाया.	प्रमा.										दाखल	कार्यात्मक			२ हे.पर्यंत	१० हे.पर्यंत	
१५)	सुधारित कापूस	बहुतांश पर परागीभवन	५०	३०	१४५	७०००	१२-१५	६५	९८	५/१०	---	१:३० देशी १:४० अमेरिकन	४०:६० कापूस:बि	१०००	३५०	फुलोरा ते काढणी दरम्यान	२	५	९	१००
१६)	संकरित कापूस	बहुतांश पर परागीभवन	५०	३०	१४५	७०००	३.५-४.० संकरित २.५-३ सं.बी.टी.	७५/६५	९८	५/१०	---	१:५०	४०:६० कापूस:बि	५००	३५०	१) फुलोऱ्यापुर्वी २) फुलोरा ३) काढणी	३	५	९	१००
१७)	करडई	पर परागीभवन	४००	२००	५५	१८१८०	१०-१२	८०	९८	---	---	१:६०	३०-३५	१००	९०	१) फुलोऱ्यापुर्वी २) फुलोरा ३) परिपक्व	३	५	९	५००
१८)	हरभरा	स्व परागीभवन	१०	५	२६०	३८४०	१०० देशी १२५ काबूली	८५	९८	५/१०	१:७५	७५-८०	१०००	१०००	फुलोरा ते काढणी दरम्यान	२	५	९	५००	
१९)	गहू	स्व परागीभवन	३	३	३५	२८५७०	१००	८५	९८	---	---	१:२०	७५	१०००	१२०	फुलोरा ते काढणी दरम्यान	२	५	९	१०००
२०)	जवस	स्व परागीभवन	५०	२५	१०	१०००००	२५	८०	९८	१०/२०	१:५०	३८	१५०	१५	१) फुलोरा २) फळधारणा	२	५	९	१०००	
२१)	नागली/रागी	स्व परागीभवन	३	३	२.५	४०००००	४-५	७५	९७	१०/२०	---	१:१००	---	१०	१) फुलोरा २) पक्वता	२	५	९	१०००	

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एम.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलारा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
I										
१	उत्कर्षा २२३८ (ई)	जून २०१६ महाबीज अकोला	संपूर्ण महाराष्ट्र खरिप हंगाम	५०-५२	१९६१०	१५	४१-४३	६५-७०	६.९८	६०-७० सें.मी. उंची, केसाळ खोड, हिरवे पाने, निश्चित व सरळ वाढ, पिवळा फुल, १३ ते १५ सें.मी. लांब काळ्या केसाळ शेंगा, १३ ते १४ दाणे प्रती शेंग, चमकदार हिरवे व मोठे दाणे, ७२ टक्के डाल उतारा, भुरी रोगास प्रतिकारक.
२	बीएम-२००३-२ २१२५ (ई)	सप्टेंबर २०१२ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र खरिप हंगाम	५४	१८५२०	१५	३५-४०	६५-७०	८-११	३९ सें.मी. उंची, बुटके वाण, उभी सरळ वाढ, पिवळे फुले, लांब शेंगा, १० ते १२ दाणे प्रती शेंग, चमकदार हिरवा टपोरा दाणा, करपा व भुरी रोगास प्रतिकारक.
३	बीएम-२००२-१ १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र खरिप हंगाम	३७.५	२६६७०	१५	३५-४०	६५-७०	७-९	५५ सें.मी. उंची, पसरट पाने, सरळ वाढ व निश्चित, सारखी पक्वता, पिवळी फुले, टोकदार केसाळ शेंगा, १३ ते १४ दाणे प्रती शेंग, मोठे टपोरे हिरवे दाणे, ८४-२० टक्के डाल उतारा, भुरी रोगास मध्यम प्रतिकारक.
II										
१	उडीद एक्यु-१०-१ ३५४० (ई)	ऑक्टोबर २०१६ पीडीकेव्ही, अकोला	महाराष्ट्र खरिप हंगाम	४५	२२२२०	१२-१५	३८	७०	१०.२०	४४. २० सें.मी. उंची, अंडाकार व हिरवी पाने, निश्चित पक्वता व पसरी वाढ, विरळ लव असलेल्या काळ्या शेंगा, ७ ते ८ दाणे प्रती शेंग, अंडाकृती काळे दाणे, ७६ टक्के डाल उतारा, करपा रोगास प्रतिकारक व भुरी रोगास साधारण प्रतिकारक.
२	टीएयु-१ २ (ई)	जानेवारी १९८३ पीडीकेव्ही, अकोला	विदर्भ खरिप हंगाम	४८	२०८३०	१५-२०	३८-४२	६८-७३	१४.२६	३५ ते ४० सें.मी. उंची, त्रिकोणी व मोजपट्टी सारखी पाने, मध्यम वाढ, जांभळट काळ्या रंगाच्या काही लव असलेल्या व नसलेल्या शेंगा, मोठे टपोरे जांभळट काळे दाणे, ७४ टक्के डाल उतारा, भुरी व माक्रोफोमिना करपा रोगास प्रतिकारक.
III										
१	लाखोळी महाविवा २४५८ (ई)	ऑक्टोबर २००८ इंदिरा गांधी कृ.वि. रायपूर	जिरायती क्षेत्र रबी हंगाम, उधेरा पेणीसाठी	८०	१२५००	१०-१००	--	९४	१५	५२ सें.मी. उंची, निम उभाट वाढ, गडद हिरवी मध्यम लांबट पाने, गुलाबी फुले, मध्यम पक्वता, २ ते ३ दाणे प्रती शेंग, न पडणारी, रतन वाणापेक्षा सरासरी १३-२० टक्के जास्त उत्पादन, कमी ओलाव्यास प्रतिकारक, ७८.८० टक्के डाल उतारा, भुरी रोगास मध्यम प्रतिकारक, तुडतुडा किडीस व सुत्रकृमीस प्रतिकारक.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एम.ओ. क्र.	अधिसूचित माहिती/वर्ष सस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
IV	कापूस	ऑगस्ट १९९३ म.फ्र.कृ.वि., अकोला	विदर्भ कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र	८५	११७६०	३.५ (कोरडवाहू) २.५ (बागायती)	६५-७०	१७०-१८० (कोरडवाहू) १८०-२०० (बागायती)	२३-२४	८५ ते ९० सें.मी.उंची (कोरडवाहू) व ११५ सें.मी.उंची (बागायती), केसाळ, लालसर हिरवे खाड, लव असलेली लहान पाने, फिककट पिवळ्या रंगाचे परागकोष व परागकण, जांभळे नक्षिकांत टिपके असलेली फुले, मध्यम आकाराची ३.५ ते ४ ग्रॅम वजनाची बोंडे, २७ मी.मी.लांबीचा धागा, मळकट पांढरा बी, ३६-२० टक्के कापूस उतारा, रस शोषण करणाऱ्या किडीस सहनशील.
२	एनएचएच-४४ (संकरित) २९५ (ई)	एप्रिल १९८५ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	मराठवाडा बागायती क्षेत्र	८५	११७६०	२.५-३	४८-५२	१५०-१६०	२५-२६	९० ते १२० सें.मी.उंची, फिककट पिवळे दालेरी लव असलेली पाने, खुल्या प्रकारची वाढ, फिककट पिवळ्या रंगाच्या पाकळ्या, मध्यम गोलाकार विकन व ३.५ ते ४ ग्रॅम वजनाची बोंडे, २२.४ मी.मी.लांबीचा धागा, ३५.५० टक्के कापूस उतारा, रस शोषणाऱ्या किडीस सहनशील.
V	मका उदय (संकरित) २२३८ (ई)	जून २०१६ महाबीज अकोला	महाराष्ट्र खरिप हंगाम बेलेवर पेरणीसाठी	३००	३३३०	१५.००	६०-६२	९५-१००	८५-१००	१९२ ते २०० सें.मी. उंची, हिरवी व खाली वाकलेली पाने, सरळ वाढ, १४ ते १६ दाण्यांच्या रंगा प्रती कणिस, ४० ते ४२ दाणे प्रती रंग, नारंगी, पिवळे मोठे गोलाकृती आकाराचे दाणे, ७६.६० टक्के स्ट्राचेचे प्रमाण, भरघोस उत्पादन क्षमता.
VI	बाजरा महाबीज-१००५ (संकरित) २८०५ (ई)	ऑगस्ट २०१७ महाबीज अकोला	महाराष्ट्र खरिप हंगाम बाजरा लागवड क्षेत्र	१२.३०	८३३००	४	४९	८१	२९.९०	१८१ सें.मी. उंची, सरळ मध्यम वाढ, पिवळ्या रंगाची फुले व परागकोष, २४.४० सें.मी. लांबट मोठे जाड कणीस, टपारा गोलाकृती करड्या रंगाचा दाणा.
२	धनशक्ती ११४६ (ई)	एप्रिल २०१४ म.फ्र.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र कोरडवाहू क्षेत्र	१३-१७	६६६७०	५	४४-४६	७४-७८	२१	१८३ ते १९७ सें.मी. उंची, गडद हिरवे सरळ पाने, सरळ उभी वाढ, घट्ट फुटवे, न लोळणारी, जांभळ्या रंगाचा परागकोष, २१ ते २३ सें.मी. लांबट दंडगोलाकार कणीस, दाणे फुटण्यास प्रतीकारक, गोलाकृती मोठे चमकदार राखडी रंगाचे दाणे, ८१ पीपीएम लोह प्रमाण.
३	एबीपीसी-४-३ २१२५ (ई)	एप्रिल २०१२ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र खरिप व उन्हाळी हंगाम	१३.५०	७४०७०	४-४.५	४५-५०	८०-८५	२५-२७	जास्त फुटवे येणारी, मध्यम आकाराची हिरवट दाणे, गोसावी रोगास प्रतिकारक, खोडमाशीस अशतः प्रतिकारक.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (किं./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
VII	हरभरा									
१	कृपा २१२७ (ई)	ऑगस्ट २०१० म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, कर्नाटक बागायती क्षेत्र	५९४	१६८४	१२५-१३०	४१-४२	१०७-१०८	१८.००	५० ते ५१ सें.मी. उंची, फिवकट पिवळ्या रंगाची पसरट पाने, निमपसरी वाढ, पांढरी फुले, १ दाणा प्रती शेंग, जास्त टपोरा पांढरा काबुली दाणा, ८५ टक्के डाळ उतारा, सर्वाधिक बाजारभाव.
२	दिवीजय १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र बागायती क्षेत्र व उशीरा पेरणीसाठी	२४०	४१६७	८५-१००	४१-४६	९०-१०५	१८.९६	३४ ते ४३ सें.मी. उंची, गर्द हिरवी पाने, निमपसरी वाढ, गुलाबी फुले, मध्यम टपोरा पिवळसर ताबुस दाणा, २ दाणे प्रती शेंग, ६७.४० टक्के डाळ उतारा, अधिक उत्पादन क्षमता, मर रोग प्रतिकारक.
३	विराट १३७ (ई)	सप्टेंबर २००२ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र	३७०	२७०२	८५-१००	५१-५४	१०८-११८	१९.३२	३४ ते ४४ सें.मी. उंची, पसरट फिवकट पिवळी पाने, निमपसरी वाढ, पांढरी फुले, जास्त टपोरा काबुली दाणा, १ दाणा प्रती शेंग, ८१.२० टक्के डाळ उतारा, मर रोग प्रतिकारक.
४	जाकी-१२१८ १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ मध्य भारत कोरडवाहू बागायती क्षेत्र	२८०	३५७०	८५-१००	४६	११२	१९.२२	४० सें.मी. उंची, जांभळट खोड, मोठी पाने, निमपसरी वाढ, गडद गुलाबी फुले, सरासरी १.२ प्रती शेंग, अती जास्त टपोरा पांढरा दाणा, मर रोग प्रतिकारक.
५	पीकेवी काबुली-२ १२ (ई)	फेब्रुवारी २००१ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ बागायती क्षेत्र	४५३	२२०७	११०-११५	४६	१०२	१८ (कोरडवाहू) २२ (बागायती)	५५ ते ६५ सें.मी. उंची, हिरवा खोड, लांबट पाने, निमपसरी वाढ, पांढरी फुले, जास्त मोठे घाटे, १ दाणा प्रती शेंग, पांढऱ्या रंगाचे टपोरे दाणे, मर रोग प्रतिकारक
६	राजविजय-२०२ २६८ (ई)	जानेवारी २०१५ आर.एस. कृ.वि., स्वालियर	महाराष्ट्र, मध्य प्रदेश, गुजरात, राजस्थान, बुंदेलखंड उशीरा पेरणी	२०५	४८३०	८०	६५	१०२	२०-२२	४६ सें.मी. उंची, लव असलेली पाने, निमपसरी वाढ, गडद गुलाबी फुले, मध्यम आकाराची घाटे, १ दाणा प्रती शेंग, तपकिरी गोलाकार गुळगुळीत दाणे.

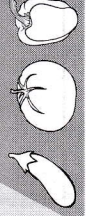
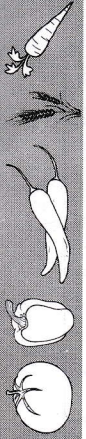
महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
७	राजविजय-२०३ ३१२ (ई)	फेब्रुवारी २०१३ आर.एस. कृ.वि.वि., स्वातंत्र्य	महाराष्ट्र, मध्य प्रदेश, गुजरात, राजस्थान, बुंदेलखंड बागायती क्षेत्र	२१३	४६९४	८०	६५	१०२	२०-२२	४६ सें.मी. उंची, लव असलेली पाने, निमपसरी वाढ, गडद गुलाबी फुले, मध्यम आकाराची घाटे, सरासरी १.२ दाणे प्रती शेंगा, तपकिरी गोलाकार गुळगुळीत दाणे.
८	फुले विक्रम २८०५ (ई)	ऑगस्ट २०१७ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र उशिरा पेरणीसाठी	२०५	४८८०	८०	५२-५४	१००	१६ (कोरडवाहू) २२ (बागायती) २१ (उशीरा)	५५ सें.मी. उंची, मध्यम आकाराची पाने, निम उभी उंच वाढ, मध्यम आकाराची घाटे व तपकिरी दाणे, २ दाणे प्रती शेंगा, यांत्रिक पध्दतीने काढणे सोयीसर, मर रोग प्रतिकारक.
VIII	भुईमुग	जून २०१३ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र खरिप व उन्हाळी हंगाम	४२०	२३८०	१२०-१२५	३३ खरीप ४२ उन्हाळी	१११	२८.५४	३५ ते ४० सें.मी. उंची, निमचोपडा खोड, लॅनकोलेट आकाराची गडद हिस्वी पाने, उपटी जात, नारंगी पिवळी फुले, आन्या असलेल्या रंगीत मध्यम आकाराच्या शेंगा, २ दाणे प्रती शेंगा, मध्यम आकाराची लाल दाणे, ६८ टक्के शेलींग उतारा, ५२ टक्के तेल प्रमाण, स्पेडोटेरा अळीस व तांबेरा, टिकका, खोडकुज रोगास प्रतिकारक.
१	१५२ (ई)									
२	टी जी - ३७ ए १६१ (ई)	फेब्रुवारी २००४ भा.आ.रि.सं. मुंबई	ओरीसा, बंगाल बिहार व ईशान्य भारत रब्बी/उन्हाळी	४८०	२०८०	१००-१२५	३५-३६	१२२	३१.१२	५० ते ६० सें.मी. उंची, मध्यम हिस्वी पाने, निमबुटकी उपटी वाढ, नारंगी पिवळी फुले, मध्यम चोपड्या घट्ट शेंगा, २ ते ३ दाणे प्रती शेंगा, लंबाकार गुलाबी रंगाची मध्यम दाणे, ६८ टक्के शेलींग उतारा.
३	टी ए जी - २४ १९९२ पं.दे.कृ.वि., अकोला	नोव्हेंबर १९९२ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ खरिप व उन्हाळी	३६५	२७४०	१००-१२०	२६-३० खरिप ३५-४० उन्हाळी	१००-१०५	१३.११	१५ ते २० सें.मी. उंची, केसाळ खोड, लव असलेली लहान हिस्वी पाने, उपटी जात, नारंगी पिवळी फुले, १ ते २ दाणे व कधीकधी ३ दाणे प्रती शेंगा, फिवकट गुलाबी रंगाची मध्यम दाणे, ७० टक्के शेलींग उतारा, सुमावस्था गुणधर्म नाही.
४	फुले उजप ११७८ (ई)	एप्रिल २००७ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र खरिप व उन्हाळी हंगामासाठी	३७५	२६७०	१००-१२५	२५-३०	९३-९५	२२-३१	३५ ते ४० सें.मी. उंची, हिस्वी पाने, उपटी वाढ, नारंगी पिवळी फुले, जाडीदार शेंगा, २ दाणे व कधीकधी ३ दाणे प्रती शेंगा, विटकी लाल रंगाची दाणे, ६८ ते ७० टक्के शेलींग उतारा, ४९ ते ५० टक्के तेल प्रमाण, मुळ कुजव्या रोगास प्रतिकारक.

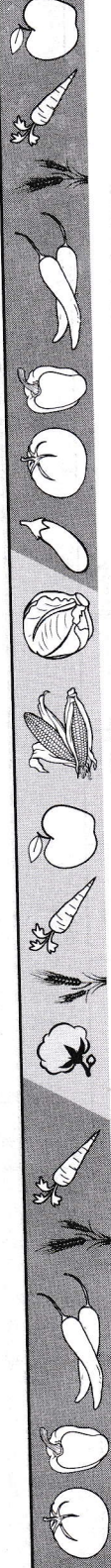

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस्.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलारा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
५	एस बी - ११ ४०४५ (ई)	सप्टेंबर १९६९ पं.दे.कृ.वि., अकोला	महाराष्ट्र खरीप व उन्हाळी हंगामासाठी	३२५	३०८०	१००	३०-३२	१०५-११०	२०-२५	३५ सें.मी. उंची, हिरवी पाने, उपटी वाढ, नारंगी पिवळी फुले, जाडीदार शेंगा, २ दाणे प्रती शेंग, फिककट गुलाबी मध्यम आकाराची दाणे, ७२ ते ७६ टक्के शेर्लींग उतारा.
६	फुले भारती १२२८ (ई)	मे २०१५ म.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, खरीप व उन्हाळी हंगामासाठी	४२०	२३८०	१२०-१२५	३०-३२	१०५-११०	३०-३५	३५ ते ४० सें.मी. उंची, गडद हिरवी पाने, नारंगी पिवळे फुले, मध्यम आकाराच्या शेंगा, २ दाणे प्रती शेंग, लाल रंगाचे मध्यम दाणे, ६८ ते ७१ टक्के शेर्लींग उतारा, ५० टक्के तेल प्रमाण.
IX	सोयाबीन									
१	एमएसएस-१६२ १९१९ (ई)	जुलै २०१४ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	मराठवाडा विभाग खरीप हंगाम	११०-१३०	८३३३	६५	४१-४४	१००-१०३	२५-३०	५५ ते ६५ सें.मी. उंची, हिरवी पाने, सरळ उंच वाढणारी वाण, फिककट जांभळ्या रंगाची फुले, झाडाच्या शेंड्यापर्यंत शेंगा लागतात, करड्या रंगाची शेंगा, शेंगा तडकण्यास सहनशील, २ ते ३ दाणे प्रती शेंग, पिवळा दाणा, मशीनद्वारा कापणीस योग्य, रोग व किडींना प्रतिकारक.
२	फुले अग्रणी २६८ (ई)	जानेवारी २०१५ म.कृ.वि., राहुरी	दक्षिण महाराष्ट्र तेलगणा, आंध्रप्रदेश तामिलनाडू खरीप हंगाम	११०-१२६	८२६४	७५	४१-४३	१००-१०५	२५-३०	६५ ते ६७ सें.मी. उंची, अंडाकृती गडद हिरवी पाने, जांभळी फुले, तपकिरी रंगाच्या शेंगा, २ ते ३ दाणे प्रती शेंग, गोलाकार पिवळसर हिरवी दाणे, १८.६० टक्के तेल उतारा, तांबेरा रोगास प्रतिकारक.
३	जेएस-३३५ ६३६ (ई)	सप्टेंबर २००९ ज.ने.कृ.वि., जबलपूर	महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश, राजस्थान, उत्तरप्रदेश गुजरात, ओरिसा खरीप हंगाम	११०-१२०	८६९५	७०-८०	४१	१५-१००	२५-३०	४६ सें.मी. उंची, खोडावर किचीत लव, किचीत लव असलेली हिरवी पाने, समनिश्चित वाढीचा प्रकार, जांभळी फुले, चोपड्या शेंगा, शेंगा तडकण्यास सहनशील, काळा हायलम आणि पिवळी गोलाकार दाणे, सर्वात लोकप्रिय व आंतरपिकास योग्य.
४	एमएसएस-७१ ९३७ (ई)	सप्टेंबर २००२ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र, उत्तर पूर्व भारत	११०-१२०	८६९५	७५-८०	३८-४२	९३-१००	२८-३०	५० ते ६० सें.मी. उंची, खोडावर करड्या रंगाचा लव, चोपडी हिरवी पाने, समनिश्चित वाढ, जांभळी फुले, २ ते ३ दाणे प्रती शेंग, काळपट हायलम व आयताकृती पिवळी दाणे, कमी ओलाव्यास सहनशील, रोग व किडींना प्रतिकारक, जेएस-३३५ पेक्षा १५ टक्के अधिक उत्पन्न.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ. क्र.	अभिपुलित महिना/वर्ष संस्था	शिकारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काल (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
५	एमएयुएस-६१२ १३७९ (ई)	मार्च २०१८ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र, दक्षिण भारत खरिप हंगाम	१३५	७४१०	६५-७०	३८-४३	९३-९८	३२-३५	६० ते ७२ सें.मी. उंची, जास्त सरळ उंच वाढणारे, शेंगा तडकण्यास सहनशील, २ ते ३ दाणे प्रती शेंगा, पिवळसर दाणा, कमी ओलाव्यास सहनशील, विविध किडी व रोगांना प्रतिकारक.
६	एमएयुएस-१५८ २१३७ (ई)	ऑगस्ट २०१० व.ना.म.कृ.वि., परभणी	मराठवाडा व पश्चिम विदर्भ- खरिप हंगाम	११०	९९९०	७०-७५	३८-४२	९३-९८	२०-२२	४० ते ६० सें.मी. उंची, जांभळट हिरवा खोड, चोपडी गडद हिरवी पाने, निमनिश्चीत वाढ, जांभळी फुले, बदामी रंगाच्या शेंगा, शेंगा तडकण्यास सहनशील, २ ते ३ दाणे प्रती शेंगा, काळसर हायलम व पिवळसर आयाताकृती मध्यम आकाराचे दाणे, १९.७० टक्के तेल प्रमाण, खोडमाशी किडीस प्रतिकारक.
७	जेएस-९५६० ११७८ (ई)	जुलै २००७ ज.ने.कृ.वि., जबलपूर	कमी पावसाचा प्रदेश खरिप हंगाम	१४०	७१४०	७०-८०	३२-३४	८२-८८	१८-२०	४५ ते ५० सें.मी. उंची, चोपडा खोड, मध्यम गडद रंगाची पाने, निश्चित सरळ वाढ, जांभळी फुले, गडद तपकिरी चोपडा शेंगा, ३ ते ४ दाणे प्रती शेंगा (२० ते २५ टक्के ४ दाण्यांच्या शेंगा), कसडा हायलम व पिवळसर गोलाकार जाड दाणा, अती लवकर येणारी, १८ ते २१ टक्के तेल प्रमाण.
८	जेएस-९३०५ ९३७ (ई)	सप्टेंबर २००२ ज.ने.कृ.वि., जबलपूर	महाराष्ट्र, मध्यप्रदेश राजस्थान, बुंदेलखंड खरिप हंगाम	११५	८६९०	७०-७५	३६-४०	९०-९५	२०-२५	हिरवी पाने, सरळ वाढ, न घडणारी जांभळी फुले, चोपडा शेंगा, शेंगा तडकण्यास सहनशील, ४ दाणे प्रती शेंगा, पिवळसर दाणे.
X	जूट जेआरओ-५२४ १००४ (ई)	मार्च १९९७ के.जूट.सं.सं., बराकपूर	बंगाल, ओरिसा, बिहार टोशा ज्युट लागवड क्षेत्र	१.९०	५,२६०.१०	४-४.५	१५७	२५०-२५५	२५-३५	३१६ सें.मी. उंची, हिरवी खोड, न लोळणारी, हिरवट फुलाची कळी, हिरवी शेंगा, २६.४० ग्रॅम प्रती टेक्स, १५० ते १७० बिया प्रती शेंगा, लहान काळ्या रंगाच्या बिया, सरासरी २.५ ग्रॅम धागा प्रती झाड.

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस्.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलारा यण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XI	करडई	फेब्रुवारी २००७ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	भारत सर्व करडई लागवड क्षेत्र बागायती	५६-५२	१६९५०	१०	८३-९०	११५-१३७	१९.०८	९६ सें.मी. उंची, काटेरी गडद हिरवी जाड पाने, पिवळी ते नारंगी लाल फुले, २० ते २३ दाणे प्रती ओंबी, टपोरा पांढरा दाणा, २९ टक्के तेल उतारा, मावा किड व मर रोगास सहनशील.
२	पीकेव्ही पिक २८५७ (ई)	सप्टेंबर २०१३ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ विभाग	३७	३७०२७	१०	७०-८०	१३५-१४०	१४-२०	७५ ते ८० सें.मी. उंची, पिवळट पिवळी ते गुलाबी रंगाची फुले, ३० ते ३५ दाणे प्रती ओंबी, लहान पांढरे दाणे, ३३ टक्के तेल उतारा, मर रोगास प्रतिकारक.
३	भीमा २ (ई)	जानेवारी १९८३ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र कोरडवाहू क्षेत्र	५५-५६	१६६७०	१०	७०-८०	१३०-१३५	१९.७०	८५ ते ९० सें.मी. उंची, मजबूत खोड, काटेरी हिरवी पाने, निमपसरी वाढ, पांढरट गुलाबी पाकळ्या, मध्यम आकाराची काटेरी ओंबी, २५ ते २७ दाणे प्रती ओंबी, पांढरे दाणे, ३० टक्के तेल उतारा, अवर्षणास प्रतिकारक, मावा किडीस व मर रोगास मध्यम प्रतिकारक.
४	एकरस-२०७ १००३ (ई)	ऑक्टोबर २००७ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ विभाग	६५	१५३८५	१०-१२	८५	१२०-१३५	१७	७० ते ८० सें.मी. उंची, पिवळी ते नारंगी लाल फुले, २४ दाणे प्रती ओंबी, टपोरा पांढरा दाणा, ३० टक्के तेल उतारा, मर रोगास प्रतिकारक.
५	पीबीएनएस-८६ २० (ई)	जानेवारी १९८२ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	मराठवाडा विभाग बागायती व कोरडवाहू क्षेत्र	६९	१६३९३	१०-१२	७९-९३	बागायती १४९ कोरडवाहू १२५	बागायती १६-१८ कोरडवाहू ९-१२	६७ सें.मी. उंची (कोरडवाहू) व १०२ सें.मी. (बागायती), काटेरी गडद हिरवी पाने, २४ ते ३२ दाणे प्रती ओंबी, टपोरा पांढरा दाणा, २७ टक्के तेल उतारा, मावा किड व मर, पानावरील विपके रोगास सहनशील.
६	एसएसएफ-७०८ २१२५ (ई)	सप्टेंबर २०१२ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र	५९.६०	१६७८०	१०-१२	६९	११९	१३.७६ कोरडवाहू २२.७५ बागायती	७२ सें.मी. मध्यम उंची, काटेरी लहान पाने, निमपसरी वाढ, तळापासून फुटवे येणारी, पिवळा ते लाल रंगाची फुले, मध्यम काटेरी ओंबी, २२ ते २३ दाणे प्रती ओंबी, मध्यम आकाराची पांढरी दाणे, ३१ टक्के तेल उतारा, मावा किडीस मध्यम प्रतिकारक.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/ वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/ किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (किं. / हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XII	नागली	ऑग्ट २०१७ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण विभाग खरीप हंगाम जास्त पावसाचा प्रदेश	२.५	४०००००	४-५	९०	११९	१७	८६ सें.मी. मध्यम उंची, न पडणारी वाण, सरळ उभी वाढ, जास्त फुटवे येणारी, खुली व मोठी ओंबी, ८ तळवे प्रती ओंबी, वृक्काच्या आकाराचे लांबट, बारीक नासंगी लाल दाणे, पानथळ जमिनीसाठी योग्य, २४.८१ टक्के अमायलोजचे प्रमाण
२	दापोली सफेद-१ ३१३ (ई)	फेब्रुवारी २०१३ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण विभाग खरीप हंगाम जास्त पावसाचा प्रदेश	३	३३३३३०	४-५	९५-१००	१२५-१३०	१५	९० ते ९५ सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, एकाचवेळी फुलोरा येणारी मध्यम घट्ट मोठी ओंबी, १० ते ११ तळवे प्रती ओंबी, वृक्काच्या आकाराचे पाडवे दाणे, १०.८५ टक्के प्रथिने प्रमाण आर्जन व मॅग्नीजचे प्रमाण जास्त.
३	दापोली-१ ६३६ (ई)	सप्टेंबर १९९४ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण विभाग खरीप हंगाम जास्त पावसाचा प्रदेश	२.५	४०००००	५-१०	८८-९५	१२५-१३०	१५-२०	९० ते ९५ सें.मी. उंची, न पडणारी निम उभी वाढ, ८ ते ९ सें.मी. लांबट खुल्या प्रकारची ओंबी, लालसर रंगाचे दाणे, ९.६६ टक्के प्रथिने प्रमाण.
४	फुले नावणी १९९९ (ई)	सप्टेंबर २०१४ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र पर्वतीय व उप पर्वतीय भाग खरीप हंगाम	२.५	४०००००	२.५	८६-९२	११५-१२०	२०-२२	८५ ते ९० सें.मी. उंची, ठिपके नसलेली गर्द हिस्वी पाने, सरळ ताट वाढ, मोठी ओंबी, ८ ते १० तळवे प्रती ओंबी, वृक्काच्या आकाराची तांबूस रंगाची दाणे, मानेवरील व पानावरील करपा रोगास प्रतिकारक.
५	फुले एकादशी (बरी)	पुर्व प्रसारित २०१८ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र पर्वतीय व उप पर्वतीय भाग खरीप हंगाम	२.५	४०००००	२.५	९१	१२०-१३०	१०-१५	गडद हिस्व्या रंगाचे जाड खोड, उभी वाढ, लांबट खाली वाकलेली कणसे, चकाकणारी तांबूस रंगाचे दाणे.

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस्.ओ. क्र.	अधिसूचित महिना/ वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/ किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा शेण्यास लागणारा काल (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XIII	जवस	ऑक्टोबर २०१६ पं.दे.कृ.वि., अकोला	महाराष्ट्र कोरडवाहू क्षेत्र वेळेवर पेरणीसाठी	७६	१३१६०	२५	५४-६०	१०५	९-११	५५ सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, फिककट जांभळी निळसर नरसाल्या आकाराची फुले, टोकदार मोठी बोंड, ८ दाणे प्रती बोंड, फिककट बदामी रंगाची मध्यम आकाराची दाणे, ३८ टक्के तेल उतारा, भुरी, अल्टरनेरीया रोगास व गादमाशी किडीस प्रतिकारक
२	पीकेन्ही एनएल-९७ ९२ (ई)	फेब्रुवारी २००१ पं.दे.कृ.वि., अकोला	महाराष्ट्र कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र	७८	१२८२०	२५	६०-६७	११५-१२०	८-१०	५० ते ५५ सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, फिककट जांभळी निळसर फुले, ८ दाणे प्रती बोंड, बदामी रंगाचे दाणे, ४२ ते ४४ टक्के तेल उतारा, मर, भुरी, अल्टरनेरीया रोगास व गादमाशी किडीस प्रतिकारक.
XIV	तीळ	जानेवारी २०१५ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ विभाग उन्हाळी हंगाम	३.६	२७७८००	३-४	४३	९९	८	९६ सें.मी. उंची, हिरवे खोड, आळीपाळीची ठेवण असलेली हिरवी पाने, अनिश्चित वाढ, तळशी फांघा, पांढऱ्या रंगाच्या फुलांवर गुलाबी छटा, ४ दाणे प्रती बोंड, पांढऱ्या रंगाचे दाणे, ४८ ते ५४ टक्के तेल उतारा.
२	एकेटी-१०१ ४४९ (ई)	फेब्रुवारी २००९ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ विभाग उन्हाळी हंगाम	३.८	२६३१५०	३-४	४४	८५-९२	८	८९ सें.मी. उंची, हिरवे खोड, पांढरी फुले, ४ दाणे प्रती बोंड, पांढऱ्या रंगाची दाणे, ४८ ते ५० टक्के तेल उतारा, पर्णगुच्छ, अणुजीवी टिपके व मुळ कुजव्या रोगास प्रतिकारक.
३	जेएलटी-४०८ २१२५ (ई)	सप्टेंबर २०१२ म.फु.कृ.वि., राहुरी	खानदेश, प. महाराष्ट्र, कोरडवाहू क्षेत्र खरीप हंगाम	३.९	२५६४१०	२.५-३	३८-४३	८३	७-८	८४ ते १२७ सें.मी. उंची, विरळ लव-असलेली फिककट हिरव्या रंगाचे खोड, अंडाकार चौपडी हिरवी पाने, निश्चित उभी वाढ, फिककट पिवळी फुले व पांढऱ्या पाकळ्या, बोंडावर विरळ लव, ४ दाणे प्रती बोंड, टपोरा पांढरा दाणा, ५३.२० टक्के तेल उतारा, गादमाशी व फळ पोखरणारी अळीस मध्यम प्रतिकारक.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस्.ओ.क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा यण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा आलावधी (दिवस)	अससरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XV	गहू, पीडीकेव्ही सरवार ३५४० (ई)	नोव्हेंबर २०१६ पं.दे.कृ.वि., अकोला	महाराष्ट्र कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र उशिरा पेरणीसाठी	४३.४०	२३०४०	१.२५	५४-५८	१०-१००	४०-४२	८४ सें.मी. उंची, निम सरळ वाढ, लांब ओंबी, अंडाकृती मध्यम आकाराचे व अंबर रंगाचे टणक दाणे, कमी कालावधीत परिपक्व, अधिक उत्पादन, महत्वाच्या रोगांना प्रतिकारक, १२.२५ टक्के प्रथिने प्रमाण, लोह व झींकचे प्रमाण जास्त, ७६ टक्के गिरणी उतार.
२	एकेएडब्ल्यू -४६२७ ४५६ (ई)	मार्च २०१२ पं.दे.कृ.वि., अकोला	द्विपकल्पिय भारत बागायती क्षेत्र उशिरा पेरणीसाठी	४०	२५०००	१.२०	५४	९६	३८-४०	७८ सें.मी. उंची, टणक खोड, मोमदार नसलेली रुंद पाने, सरळ वाढ, २ ते ३ फुटवे, लोळण्यास मध्यम सहनशील, कलबच्या आकाराची पांढरट न झडणारी ओंबी, अडाकार अंबर रंगाचे मध्यम कठीण दाणे, तांबेरा व करपा रोगास प्रतिकारक.
३	नेत्रावती ६३२ (ई)	मार्च २०११ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र, कर्नाटक जिरायती क्षेत्र मर्यादीत ओलीताखाली	३५.५	२८१७०	७५-१००	५९-६७	१०५ ते ११५	१५-२० (जिरायती) २५-३० (मर्यादीत ओलीत)	६१ ते ७५ सें.मी. उंची, टणक खोड, सरळ उभी वाढ, न लोळणारी, कुसळ असलेली ओंबी, दाणे झडण्यास सहनशील, अडाकार मध्यम आकाराचे अंबर दाणे.
४	फुले समाधान २२३८ (ई)	जून २०१६ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र बागायती क्षेत्र वेळेवर व उशिरा पेरणीसाठी	४३ (वेळेवर) ३० (उशिरा)	२३२५० (वेळेवर) ३३३३० (उशिरा)	१०० (वेळेवर) १२५ (उशिरा)	६० (वेळेवर) ५८ (उशिरा)	१०८ (वेळेवर) ९७ (उशिरा)	४६.१२ (वेळेवर) ४४.२३ (उशिरा)	८० ते ८६ सें.मी. उंची, मोगासारखे मध्यम आकाराचे पाने, सरळ उभी वाढ, समांतर पांढऱ्या रंगाच्या ओंब्या, मध्यम आकाराचे अंडाकृती टणक तपकिरी दाणे, मावा किडीस प्रतिकारक व तांबेरा रोगास उच्च प्रतिकारक.
५	एमएसीएस -६२२२ ६३३ (ई)	एप्रिल २०१० आगरकर सं.सं., पुणे	द्विपकल्पिय भारत	४४.३०	२३०९५	१००-१२०	६०	१०६	४७.७०	८२ सें.मी. उंची, गडद हिवे जाड पसरट पाने, निम्म सरळ उभी वाढ, मध्यम बुटकी जात, समांतर पांढरट ओंबी, अडाकार अंबर रंगाचे मध्यम टणक दाणे, ८२.८० टक्के गिरणी उतार, तांबेरा रोगास प्रतिकारक.
६	पंचवती ११७७ (ई)	ऑगस्ट २००३ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र कोरडवाहू क्षेत्र	४८.३०	२०७००	८०	५७	१०५-११०	५५	७० ते ८० सें.मी. उंची, पातळ खोड, घट्ट सरळ उभी वाढ, समांतर व अर्धपूतळ्या आकाराचे व बदाभी रंगाचे ओंब्या, अंडाकृती पिवळसर तपकिरी टणक टपोरा दाणा, १२ टक्के प्रथिने प्रमाण, मावा किडीस व तांबेरा रोगास प्रतिकारक.

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ.क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलेला रोण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
७	एमसीएस-६४७८ १११९ (ई)	जुलै २०१४ आगरकर सं. सं. पुणे	द्विपकल्पिय भारत बागायती क्षेत्र वेळेवर पेरणीसाठी	४५	२२२२०	१.००	६५-६७	११०	४५.४०	मध्यम उंची, मोमदार खोड, मोमदार गडद हिरवे पाने, निम्म सरळ उभी वाढ, मध्यम मोमदार समांतर आकाराची ओंबी, चकाकणारे दाणे.
८	पुर्णा ११०८ (ई)	मे २००८ गहू संशोधन केंद्र, इंदौर	मध्यप्रदेश, राजस्थान, गुजरात बागायती क्षेत्र वेळेवर पेरणीसाठी	४२.५	२३५३०	१.२५	६५-७०	११०-११५	५१.४०	८५ ते ९० सें.मी. उंची, न लोळणारी खाली वाकलेली हिरवी पाने, निम्म उभी वाढ, लंब चतुर्लकार पांढरट मध्यम आकाराची न झडणारी लोंबी, गोलाकार अंबर रंगाचे चकाकणारे मध्यम टणक दाणे, अवर्षणास जास्त प्रतिकारक.
९	पोषण ११०८ (ई)	मे २००८ गहू संशोधन केंद्र, इंदौर	मध्यप्रदेश, कर्नाटक बागायती क्षेत्र वेळेवर पेरणीसाठी	४५	२२२२०	१.२५	७७	११३-१२०	४५.४०	८० ते ८५ सें.मी. उंची, न लोळणारी, निम्म उभी वाढ, लंब चतुर्लकार पांढरट मध्यम आकाराची न झडणारी लोंबी, गोलाकार अंबर रंगाचे चकाकणारे मध्यम टणक दाणे, अवर्षणास जास्त प्रतिकारक.
१०	राज-४०३७ १६१ (ई)	फेब्रुवारी २००८ राजस्थान कृषी विद्यापीठ जयपूर	द्विपकल्पिय भारत बागायती क्षेत्र	४४	२२७३०	१.००	५९	१०४	४०	७४ सें.मी. उंची, न लोळणारी, मोमदार हिरवी पाने, मध्यम वाढ, मध्यम लांबट मोमदार पांढरट न झडणारी ओंबी, टणक मध्यम बारीक दाणा, तांबेरा रोण्यास प्रतिकारक.
११	युएस-४२८ १७०८ (ई)	जुलै २०१२ कृषि विज्ञान विद्यापीठ, धारवाड	महाराष्ट्र, द्विपकल्पिय भारत वेळेवर पेरणीसाठी	४३.७०	२२८८०	१.००	६४	१०८	४७.९०	८३ सें.मी. उंची, न लोळणारी, फिकट हिरवी मध्यम लांबट पाने, निम्म उभाट वाढ, कुरसळ असलेली मध्यम आकाराची पांढरट न झडणारी ओंबी, लंब चतुर्लकार मध्यम अंबर रंगाचे दाणे.

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ.क्र.	अधियुक्त महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XVI	तूर	सप्टेंबर २०१३ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ खरिप हंगाम	९६	१०४१७	१५-२०	१२०	१७६	१९.२०	१६८ सें.मी. उंची, हिरव्या खोडावर जांभळट रंग, लॅन्सीओलेटर प्रकारचे हिरवे पाने, निम पसरट वाढ, पिवळ्या फुलावर फिककट लाल पट्टे, हिरव्या शेंगांवर फिककट करड्या रंगाच्या पट्ट्या, सरासरी ४.६ दाणे प्रती शेंग, अंडाकृती पिवळसर लाल दाणा, मर रोगास प्रतिकारक व वांझ रोगास साधारण प्रतिकारक.
२	विपुला १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ म.कृ.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र खरिप हंगाम	९७.५	१०२५०	१२-१५	७२-८२	१४५-१६०	१६.२८	१६० ते १७० सें.मी. उंची, जांभळट हिरवा खोड, पसरट वाढ, पिवळी फुले, हिरव्या शेंगांवर काळसर पट्टा, ३ ते ४ दाणे प्रती शेंग, गोलाकार मध्यम आकाराचे लाल दाणे, ७४ ते ७६ टक्के डाळ उतारा, मर रोगास प्रतिकारक व वांझ रोगास मध्यम प्रतिकारक.
३	राजेश्वरी १५२ (ई)	एप्रिल २०१३ म.कृ.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र, गुजरात व मध्यप्रदेश कोरडवाहू क्षेत्र खरिप हंगाम	११०	९०९०	१२	९१-१००	१३३-१५३	२२	१५० सें.मी. पेक्षा जास्त उंची, जांभळट हिरवा खोड, लंबाकार मुदुलम असलेली पाने, निमपसरती वाढ, पिवळी फुले, हिरव्या शेंगांवर जांभळट पट्टा, ४ दाणे प्रती शेंग, गडद तपकिरी रंग व मध्यम आकाराचे दाणे, ७६.५० टक्के डाळ उतारा, मर व वांझ रोगास सहनशील.
४	बीडीएन-७१६ २८०५ (ई)	ऑगस्ट २०१७ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र खरिप हंगाम	१२०	८३३०	१२-१५	८०-८५	१६०-१६५	२१-२२	१३० ते १६० सें.मी. उंची, अनिश्चित वाढ, पसरती जात, पिवळी फुले, पोपटी रंगाच्या शेंगा, ३ ते ४ दाणे प्रती शेंग, मोठे टपरे लाल दाणे, मर व वांझ रोगास प्रतिकारक.
५	बीडीएन-७११ २१२५ (ई)	सप्टेंबर २०१२ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	मराठवाडा व पश्चिम महाराष्ट्र कोरडवाहू क्षेत्र	११०	९०९०	१२-१५	७८-८२	१५०-१६०	१५-२३	१२० ते १५५ सें.मी. उंची, सुर्यमुखी लाल रंगाचे खोड, अनिश्चित वाढ, पिवळी फुले, पोपटी रंगाच्या शेंगा, ३ ते ४ दाणे प्रती शेंग, पांढरे दाणे, मर व वांझ रोगास प्रतिकारक.
६	बीएसएमआर-७३६ १ (ई)	जानेवारी १९९६ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	मराठवाडा कोरडवाहू व ओलीताखालील क्षेत्र खरिप व पूर्व रबी हंगाम	११०	९०९०	१५-१८	१२५-१२८	१८०-१८५	१३ (कोरडवाहू) २० (ओलीताखाली)	१७५ ते १९० सें.मी. उंची, हिरवट रंगाचे खोड, अनिश्चित फुलोरा, पिवळी फुले, हिरव्या रंगाच्या शेंगा, सरासरी ३.५ ते ४ दाणे प्रती शेंग, लाल रंगाचे दाणे, ८८ टक्के डाळ उतारा, शेंगा पोखण्याच्या किडीस कमी बळी पडते, मर व वांझ रोगास प्रतिकारक.
७	मारुती (आयसीपी-८६३) ८६७ (ई)	नोव्हेंबर १९८६ इक्रिसंट, हैद्राबाद	द्विपकल्पिय भारत	९५	१०५२५	१५-१८	११०-१२०	१५०-१८०	१५	१५० ते १८० सें.मी. उंची, हिरवे खोड, मध्यम उंची, निमपसरती अनिश्चित वाढ, उशिरा फुलोरा येणारी, पिवळ्या फुलांवर, लालसर छटा, हिरव्या शेंगांवर जांभळट रंगाच्या छटा, करड्या लाल रंगाचे मध्यम आकाराचे दाणे, जास्त उत्पन्न देणारी एकपीक व आंतरपीकसाठी योग्य, मर रोग प्रतिकारक.

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ.क्र.	अधिसूचित माहिती/ वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/ किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XVII	धान	ऑक्टोबर २००८ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ	१४.५	७०१७०	३५-४०	१०५-११०	१३५-१४०	४०-४५	८५ ते ९० सें.मी. उंची, पिवळसर हिखा, खोड, कमी उंचीची न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, तुरळक कुसळ असलेली घट्ट लोंबी, न झडणारी, आखुड बारीक दाणा, ६८.७० टक्के गिरणी उतारा, करपा व कडाकरपा रोगास प्रतिकारक.
२	पीकेव्ही किसान १३७९ (ई)	मार्च २०१८ पं.दे.कृ.वि., अकोला	महाराष्ट्र बागायती क्षेत्र	१६	६२५००	३५-४०	१०३-१०५	१३०-१३५	४०-४२	९१ ते ९४ सें.मी. उंची, हिरवट रंगाचे फुटवे, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, मध्यम घट्ट न झडणारी लोंबी, मध्यम बारीक फिक्कट तपाकिरी दाणा, ६८.१० टक्के गिरणी उतारा, करपा रोगास प्रतिकारक.
३	फुले समृद्धी २११ (ई)	जानेवारी २०१० म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र	२२	४५४५०	३०	९५-१००	११५-१३०	४०-४५	८७ सें.मी. उंची, हिरवट रंगाचे फुटवे, उभी वाढ, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, २१ सें.मी. लांबीची न झडणारी लोंबी, गडद पिवळा लांबट बारीक दाणा, ६९.६० टक्के गिरणी उतारा, खोडकिडीस व करपा, पर्णकरपा रोगास मध्यम प्रतिकारक.
४	भोगवती ११७८ (ई)	जुलै २००७ म.फु.कृ.वि., राहुरी	कोकण, पश्चिम घाट व इतर भात लागवड क्षेत्र	२४	४१६६०	८०-१००	१०५-११०	१३४-१३८	३५-४०	८५ ते ९० सें.मी. मध्यम उंची, हिरवट रंगाचे फुटवे, भरपूर फुटवे येणारी, पांढरा फुलोरा, मध्यम घट्ट लोंबी, ३ ते ५ टक्के कुसळयुक्त दाणे, लांबट बारीक सुवासिक दाणा, ६७ टक्के गिरणी उतारा, कडाकरपा रोगास मध्यम प्रतिकारक.
५	सीओ-५१ १००७ (ई)	मार्च २०१७ तामिळनाडू कृ. वि., कोईंबतूर	तामिळनाडू ओलीताखालील क्षेत्र	१६	६२५००	५ (श्री पध्दत) २० (लावणी)	७५-८०	१००-१०५	६६-६७	९० ते १०० सें.मी. उंची, ३५ सें.मी. लांबट हिरवे पान, १५ ते १८ फुटवे येणारी, पांढरा फुलोरा, फिक्कट हिरवी लोंबी, ४० ते ५० ग्रॅम दाणे प्रती झाड, मध्यम बारीक पांढरा दाणा, ६८.५० टक्के गिरणी उतारा.
६	जेजीरल-१७९८ १६१ (ई)	फेब्रुवारी २००४ वि.कृ.सं.सं., जागतीयाल	उत्तर तेलंगणा बागायती क्षेत्र	१३.५०	७४०७०	७५	९०-९५	१२०-१२५	५१-५०	९७ सें.मी. उंची, मध्यम बुटकी जात, हिरवट पाने, सरळ उभी वाढ, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, झडणारी लोंबी, मध्यम लांब दाणा.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ.क्र.	अधिसूचित महिना/वर्ष संस्था	शिकारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (गॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा रोण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
७	कर्जत-९ ८८०५ (ई)	ऑगस्ट २०१७ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण व विदर्भ विभाग	१९	५,२६३०	३०-३५	९०-९५	१२०-१२५	४५-५०	१०५ ते ११० सें.मी. उंची, हिरवट रंगाचे पाने, बुटकी जात, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, लांबट मध्यम बारीक दाणा, ७२ टक्के गिरणी उतारा, तांदळाची उत्तम प्रत.
८	कर्जत-७ ४४९ (ई)	नोव्हेंबर २००८ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	महाराष्ट्रातील भात लागवड क्षेत्र	२४	४९६६०	३५-४०	८५-९०	११५-१२०	४५-५०	९० सें.मी. उंची, हिरवी पाने, कमी उंच वाढ, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, लांबट जाड दाणा, ७६ टक्के गिरणी उतारा, दाण्याची गुणवत्ता चांगली, भाकरी, कुरपुरा व पोह्यासाठी उत्तम.
९	कर्जत-५ १७०३ (ई)	ऑगस्ट २००७ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	महाराष्ट्रातील भात लागवड क्षेत्र	२७	३७०४०	४०-४५	९५-१००	१२५-१३०	४३-५३	११० ते १२० सें.मी. उंची, हिरवी पाने, उभी वाढ, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, कुसळ नसलेली घट्ट लोबी, लांबट जाड दाणा, ७७.५० टक्के गिरणी उतारा, ६१.९० टक्के अड्डा तांदुळ, पोह्यासाठी उत्तम, विविध किडीस व रोगास प्रतिकारक.
१०	कर्जत-१८४ २१३७ (ई)	ऑगस्ट २०१० बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण बागायती व जिरायती क्षेत्र खरिप हंगाम	१८.५	५४०५०	३०-४५	७०-७५	१००-१०५	३०-३५	८० ते ८५ सें.मी. उंची, बुटकी जात, न लोळणारी, सरळ उभी वाढ, २९.५ सें.मी. लांबीची न झडणारी लोबी, मध्यम आखुड गडद तपकिरी दाणा, ७५ टक्के गिरणी उतारा, पाने गुंडाळणारी व खोडकिडीस सहनशील.
११	एसटीयू-१०१० ८२१ (ई)	सप्टेंबर २००० एनजी रंगा कृ. वि., आंध्रप्रदेश	आंध्रप्रदेश जिरायती व पाणथळ क्षेत्राकरिता	२५	४००००	७५	८५-१००	१२०	७५	९० ते ९५ सें.मी. उंची, निम्म बुटका, हिरवी पाने, मध्यम फुटवे, पांढरा फुलोरा, लांब डंडाकृती दाणे, कसपा रोगास व तुडतुडा किडीस सहनशील.
१२	रत्नामिरी-५ १२३८ (ई)	जून २०१६ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण, पश्चिम महाराष्ट्रातील भात लागवड क्षेत्र खरिप हंगाम	१२.६	७९३६०	२०	८५-९०	११५-१२०	३६-४०	८५ ते ९० सें.मी. उंची, बुटकी जात, गळद हिरवी पाने, घट्ट वाढ, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, कसपा रोगास व तुडतुडा किडीस सहनशील, कडा कसपा रोगास साधारण प्रतिकारक.

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एम.ओ.क्र.	अधियुचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
१३	रत्नागिरी-२४ २१३७ (ई)	ऑगस्ट २०१० बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण, प.महाराष्ट्र भात लागवड क्षेत्र खरिप व उन्हाळी हंगाम	१५.४०	६४९७०	३०-३५	८१	११०	३६-४०	११० सें.मी. उंची, हिस्वी सरळ पाने, घट्ट उभी वाढ, पांढरा फुलोरा, घट्ट लोंबी, मध्यम लांबट बारीक करड्या रंगाचा दाणा, ७२.५० टक्के गिरणी उतारा.
१४	डीआरके-२	पुर्व प्रसारित पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ भात लागवड क्षेत्र	११	९०९००	१५-२०	११०-११५	१४५-१५०	३५.४०	१२० ते १२५ सें.मी. उंची, हिस्वट पाने, सरळ उभी वाढ, न लोळणारी, सरासरी २७ फुटवे येणारी, पांढरा फुलोरा, २३ सें.मी. लांबीची लोंबी, ३०० दाणे प्रति लोंबी, अती बारीक मध्यम लांब पांढरा सुवासिक दाणा.
१५	सह्याद्री-२ (संकरित) १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण, प.महाराष्ट्र भात लागवड क्षेत्र	२३.५०	४२५५०	१५-२०	८५-९०	११५-१२०	५६.१७	११५ ते १२० सें.मी. उंची, हिस्वट पाने, घट्ट उभी वाढ, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, न झडणारी लोंबी, जास्त लांबट बारीक दाणा, ७०.२० टक्के गिरणी उतारा, प्रमुख किडीस व रोगाना प्रतिकारक.
१६	सह्याद्री-३ (संकरित) १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण, प.महाराष्ट्र भात लागवड क्षेत्र खरिप व रब्बी हंगाम	२८	३५७९०	१५-२०	९०-९५	१२०-१२५	७२.३५	११५ ते १२० सें.मी. उंची, हिस्वट पाने, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, न झडणारी लोंबी, लांबट बारीक दाणा, ७०.५० टक्के गिरणी उतारा, प्रमुख किडीस व रोगाना प्रतिकारक.
१७	सह्याद्री-४ (संकरित) ४५४ (ई)	डिसेंबर २००८ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	महाराष्ट्र, उ.प्रदेश, बंगाल, हरियाणा, खरिप हंगाम लवकर पेरणीसाठी	२६.१२	३८२८०	१५-२०	८६-९०	११५-१२०	६०	९४ ते ११० सें.मी. उंची, पसरट लांब फिक्कट हिस्वी पाने, घट्ट दाट फुटवे, न लोळणारी, पांढरा फुलोरा, करड्या रंगाची न झडणारी लोंबी, १०.६० मी.मी. लांबीचा दाणा, लांबट बारीक पांढरा दाणा, ६९.७० टक्के गिरणी उतारा, कडाकरपा रोगास मध्यम प्रतिकारक.
१८	सह्याद्री-५ (संकरित) २२३८ (ई)	मे २०१६ बा.सा.को.कृ.वि., दापोली	कोकण परंपरागत भात लागवड क्षेत्र खरिप हंगाम	२६.२०	३८१७०	१५-२०	११०-११५	१४०-१४५	६०-७५	१०३ ते १०५ सें.मी. उंची, मजबुत खोड, गडद हिस्वी सरळ पाने, घट्ट दाट वाढणारी जास्त फुटवे येणारी, पांढरा फुलोरा, सरळ घट्ट २७.२५ मी.मी. लांबीची लोंबी, २१४ दाणे प्रति लोंबी, लांबट बारीक पांढरा दाणा, पानथळ जमिनीसाठी योग्य, ६७.७० टक्के गिरणी उतारा, २४.८० टक्के अमायलोज प्रमाण.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ.क्र.	अधिसूचित महिना/ वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/ किलो	बियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलोरा शुष्यास तागपारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (कि.ग./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११
XVIII	ज्वारी									
१	फुले सुचिवा २६८ (ई)	जानेवारी २०१५ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र रब्बी हंगाम	३०-३२	३२२६०	१०	७६-७८	१२०-१२५	२०-२५	२३६ सें.मी. उंची, खाली झुकलेली १० ते १२ हिस्वट पाने, सरळ उभी वाढ, घट्ट केसाळ कणीस, १८०० ते २००० दाणे प्रति कणीस, गोलाकार जाड मोत्यासारखे चमकदार पांढरे दाणे.
२	फुले रेवती २१२५ (ई)	सप्टेंबर २०१२ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र रब्बी हंगाम बागायती क्षेत्र	३२-३५	२९८५०	१०	७५-७८	११८-१२०	४०-५०	२२० ते २४० सें.मी. उंची, थोडी खाली वाकलेली ९ ते ११ हिस्वट पाने, सरळ उभी वाढ, नांबट घट्ट केसाळ कणीस, १८०० ते २१०० दाणे प्रति कणीस, गोलाकार जाड मोत्यासारखे पांढरे दाणे, खोडकिडीस सहनशील.
३	फुले वसुधा ७२ (ई)	जानेवारी २००८ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र रब्बी हंगाम कोरडवाहू क्षेत्र	३०-३२	३२२६०	१०	७४-७८	११६-१२०	२५-२८	१८० ते २१० सें.मी. उंची, खाली झुकलेली ८ ते १० हिस्वट पाने, सरळ उभी वाढ, मध्यम घट्ट केसाळ कणीस, १७०० ते २००० दाणे प्रति कणीस, गोलाकार मोत्यासारखे पांढरे शुभ्र दाणे.
४	फुले मधूर २२३८ (ई)	ऑक्टोबर २०१५ म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र रब्बी हंगाम	२२	४५४५०	१०	७३-७७	११५-१२०	३०-३५	१८५ ते २३० सें.मी. उंची, जाड खोड, खाली वाकलेली फिक्कट हिरवी पाने, फुटवे न येणारी, १४ ते १६ सें.मी. लांबीची गोलाकार कणीस, १८०० ते २२०० दाणे प्रति कणीस, फिक्कट हिरवा ते पांढरे शुभ्र दाणे, हुरड्यासाठी योग्य.
५	परभणी मोती १२२ (ई)	फेब्रुवारी २००७ व.ना.म.कृ.वि., परभणी	महाराष्ट्र रब्बी हंगाम बागायती व कोरडवाहू क्षेत्र	३०-३२	३२५६०	१०	७९-८५	१२६-१२९	२२-२५ कोरडवाहू ३०-३२ बागायती	१९० ते २०० सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, घट्ट लांबट व टोकाकडे बोथड कणीस, मोत्यासारखा पांढरा शुभ्र चमकदार टपोरा दाणा.
६	पिकेव्ही क्रांती ७२ (ई)	जानेवारी २००८ पं.दे.कृ.वि., अकोला	महाराष्ट्र रब्बी हंगाम कोरडवाहू बागायती क्षेत्र	३०-३१	३२७६०	१०	७५-८०	१२०-१२२	२४-२५ कोरडवाहू ३३-३४ बागायती	२३५ ते २४० सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, घट्ट लांबट व टोकाकडे बोथड कणीस, मोत्यासारखा पांढरा शुभ्र चमकदार टपोरा दाणा, खोडमाशी खोडकिडा व मावा किडीस सहनशील.

महाबीज वार्ता

विविध पिकांच्या वाणाविषयी तांत्रिक माहिती

अ. क्र.	पिक/वाण एस.ओ.क्र. (संकरित)	अभिसुचित महिना/वर्ष संस्था	शिफारस केलेले क्षेत्र	१००० दाण्याचे वजन (ग्रॅम)	एकूण दाणे संख्या/किलो	वियाण्याची मात्रा (किलो/हे.)	५० टक्के फुलारा येण्यास लागणारा काळ (दिवस)	पक्वतेचा कालावधी (दिवस)	सरासरी उत्पन्न (क्वि./हे.)	वाणाचे गुणधर्म
१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	
७	महाबीज-७ (संकरित) ८३१ (ई)	सप्टेंबर २००० महाबीज अकोला	महाराष्ट्र खरिप हंगाम हमखास पावसाच्या क्षेत्राकरिता	२८-३०	३४४८०	१०	७२-७५	११५-१२०	१८-२५	२०० ते २१५ सें.मी. उंची, १४ ते १६ हिरवट पाने, सरळ उभी वाढ, मध्यम घट्ट लांबट व टोकदार कणीस, गोलाकार मोत्यासारखा पांढरा शुभ्र चकाकणारा दाणा.
८	फुले अनुराधा २१३७ (ई)	ऑगस्ट २०१० म.फु.कृ.वि., राहुरी	पश्चिम महाराष्ट्र रब्बी हंगाम अवर्षण प्रवण क्षेत्राकरिता	३०-३२	३२२६०	१०	६८-७२	१०५-११०	१०-१२	१६० ते १७० सें.मी. उंची, थोडी खाली झुकलेली ८ ते १० हिरवट पाने, सरळ उभी वाढ, मध्यम घट्ट मोत्यासारखा पांढरा शुभ्र जाड दाणा, खोडकिडा व खोडमाशीला सहनशील.
९	मालदांडी-३५-१ ५१६ (ई)	ऑगस्ट १९८४ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र, कर्नाटक, आंध्रप्रदेश रब्बी हंगाम अवर्षण प्रवण क्षेत्र	३०	३३३३०	१०	७६-८२	१२०-१२५	२०-२५	१८० ते २०० सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, अंडाकृती मध्यम घट्ट कणीस, १७०० ते २००० दाणे प्रती कणीस, मोत्यासारखा पांढरा शुभ्र टपोरा गोलाकार दाणा, पाण्याचा ताण सहन करणारी.
१०	पीकेव्ही अश्विनी २८१७ (ई)	सप्टेंबर २०१३ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ खरिप हंगाम कोरडवाहू क्षेत्र	३०-३२	३२२६०	७.५-१०	---	८०-८२	४३.५२ (हिरवी दाणे)	२४० ते २५० सें.मी. उंची, सरळ उभी वाढ, न लोळणारी, लांबट मोळे आकर्षक न झडणारे कणीस, सुगंधीत गोड, चवदार हिरवे दाणे, अती लवकर येणारी, हुरड्यासाठी प्रसारीत, हुरड्यामध्ये शक्येचे प्रमाण अधिक, खोडकिडा व खोडमाशीला सहनशील.
XIX	सूर्यफुल	नोव्हेंबर २०१६ म.फु.कृ.वि., राहुरी	महाराष्ट्र खरिप हंगाम कोरडवाहू क्षेत्र	५२	१९२३०	७-८	५३-५५	८४	१६-१८	१६५ ते १७० सें.मी. उंची, खोडावर किचीत लव, गडद हिरवे उभी सरळ पाने, पिवळे परागकण, १८ सें.मी. लांबीचा घेरा, अंडाकृती लांबाकार गडद काळे चमकणारे दाणे, ३७ ते ३८ टक्के तेल उतारा.
१	फुले भास्कर ३५४० (ई)	ऑगस्ट २०१७ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ खरिप, रब्बी व उन्हाळी हंगाम कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र	४५	२२२२०	५-८	६०	९०	१५-१८	१४८ सें.मी. उंची, हिरवट मोठ्या आकाराची पाने, पिवळे परागकण व फुले, चपटा ते बहिर्बक आकाराचा घेरा, लांबट काळसर रंगाच्या बिया, चांगले उत्पन्न देणारी, ३६ ते ३८ टक्के तेल उतारा, भुरी रोगास मध्यम प्रतिकारक.
२	पीकेव्ही एसएच-९५२ (संकरित) २८०५ (ई)	ऑगस्ट २०१७ पं.दे.कृ.वि., अकोला	विदर्भ खरिप, रब्बी व उन्हाळी हंगाम कोरडवाहू व बागायती क्षेत्र	४५	२२२२०	५-८	६०	९०	१५-१८	१४८ सें.मी. उंची, हिरवट मोठ्या आकाराची पाने, पिवळे परागकण व फुले, चपटा ते बहिर्बक आकाराचा घेरा, लांबट काळसर रंगाच्या बिया, चांगले उत्पन्न देणारी, ३६ ते ३८ टक्के तेल उतारा, भुरी रोगास मध्यम प्रतिकारक.

कामगंध (फेरोमोन) सापळ्याचा किड व्यवस्थापनासाठी उपयोग

कीटक स्वजातीयांशी सुसंवाद साधण्यासाठी स्वतःच्या शरीरातून विशिष्ट गंध असलेल्या रसायनाचे मिश्रण बाहेर सोडतात. ही रसायने त्यांच्यामध्ये विशिष्ट प्रतिक्रिया निर्माण करून संदेशवाहनाचे कार्य करतात, यांना फेरोमोन असे म्हणतात. सध्या काही कीटकांचे कृत्रिमरित्या तयार केलेले फेरोमोन्स विक्रीसाठी बाजारात उपलब्ध आहेत.

समागमासाठी कार्यक्षम सहचर शोधण्यासाठी कामगंधाचा मोठ्या प्रमाणात उपयोग होतो. त्याच्या गंधाने विरुद्धलिंगी कीटक परस्परांकडे मिलनासाठी आकर्षित होतात. याचा उपयोग आपल्याला खालील कारणासाठी करता येतो.

१. सापळ्यांद्वारे किडींचे सर्वेक्षण
२. मोठ्या प्रमाणात किडींचे पतंग सापळ्यात पकडून त्यांचा नाश करणे.
३. कीटकांच्या मिलनात अडथळा निर्माण करून पुनरुत्पत्तीला अटकाव करणे.

विविध पिकांमध्ये कीड नियंत्रणाची कार्यवाही सुरु करण्यासाठी गंध सापळ्याचा मुख्यतः उपयोग केला जातो. सर्वेक्षणासाठी एक हेक्टर क्षेत्रात ५ सापळे पुरेसे आहेत. पीक संरक्षणाचे उपाय सुरु करण्यासाठी सापळ्यात कमीत कमी किती पतंग अडकले पाहिजेत, याची संख्या निश्चित केलेली असते. उदा. प्रत्येक सापळ्यात घाटेअळीचे सरासरी ८ ते १० पतंग सतत २-३ दिवस आढळून आले, तर किडीच्या नियंत्रणाचे उपाय त्वरीत योजणे आवश्यक ठरते.

किडीचे प्रमाण जेव्हा अत्यल्प असते, अशा वेळी पतंग पकडण्यासाठी गंध सापळ्यांचा उपयोग होऊ शकतो. यासाठी एक हेक्टर क्षेत्रात १० ते १२ गंध सापळे बसवून मोठ्या प्रमाणात पतंग पकडले जातात व पुढील

प्रजनन कमी करण्यास मदत होते. कीटकांच्या मिलनात अडथळा निर्माण करण्यासाठी सापळ्यातून लिंग प्रलोभन रसायनाचा सूक्ष्म गंध वातावरणात पसरतो. त्यामुळे मिलनासाठी सहचर शोधतांना कीटकांची फसगत होते. परिणामी त्यांचे मिलन न झाल्यामुळे प्रजोत्पादन होत नाही. त्यामुळे पुढील पिढीतील कीटकांच्या संख्येत घट झाल्याचे दिसून येते. सध्या बाजारात घाटेअळी, सोयाबीनवरील स्पोडोप्टेरा अळी, वांगी, भेंडी, कोबी, ऊस, कपाशीवरील अळ्या व फळमाशीचे कामगंध सापळे उपलब्ध होतात.

- उदा. १) अमेरिकन बॉडअळी - हेलिल्यूर, हेक्झाल्यूर,
२) ठिपक्याची बॉडअळी - व्हिटाल्यूर,
३) शेंदरी बॉडअळी - गॉसिप्ल्यूर.
त्यांची किंमत रु. ५० ते १२५ प्रति सापळा आहे. कामगंध २ ते ३ आठवड्यात बदलतात. कामगंधाची किंमत रु. १० ते ५० प्रति गंध असते.

पाच टक्के निंबोळी अर्क तयार करण्याची पध्दत

१. उन्हाळ्यात (पावसाळ्याच्या सुरुवातीस) निंबोळ्या उपलब्ध असताना जमा कराव्यात. त्या चांगल्या वाळवून साफ कराव्यात आणि साठवून ठेवाव्यात.
२. फवारणीच्या आदल्या दिवशी आवश्यक तितक्या निंबोळ्या कुटून बारीक कराव्यात.
३. पाच किलो निंबोळी चुरा नऊ लिटर पाण्यात (फवारणीच्या आदल्या दिवशी सायंकाळी) भिजत टाकावा. तसेच एक लिटर पाण्यात २०० ग्रॅम साबणाचा चुरा वेगळा भिजत टाकावा.
४. दुसऱ्या दिवशी सकाळी निंबोळीचा अर्क फडक्यातून चांगला गाळून घ्यावा. या अर्कात एक लिटर पाण्यात तयार केलेले साबणाचे वण

द्रावण मिसळावे. हा सर्व अर्क एकूण १० लिटर होईल एवढे पाणी टाकावे.

५. वर नमुद केल्याप्रमाणे तयार केलेला एक लिटर अर्क, ९ लिटर पाण्यात मिसळून ढवळावा व फवारणीसाठी वापरावा. अशाप्रकारे निंबोळी अर्क फवारणीच्या दिवशीच तयार करून वापरावा.

एचएनपीव्ही विषाणू वापरण्याची पध्दत

१) घाटेअळीचे प्रभावी नियंत्रणासाठी पिकावर या किडीच्या प्रथम/द्वितीय अवस्थेतील अळ्या दिसू लागताच एचएनपीव्हीसी फवारणी करावी. एक हेक्टर क्षेत्रासाठी १x१०^० तीव्रतेच्या ५०० रोगग्रस्त अळ्यांच्या (एल.ई.) अर्काची शिफारस करण्यात आली आहे.

२) विषाणूची कार्यक्षमता व उन्हापासून संरक्षण करण्यासाठी अर्धा लिटर पाण्यात ५० ग्रॅम राणीपाल टाकून द्रावण तयार करावे व हे द्रावण १ मि.ली. प्रति लिटर प्रमाणे फवारणीच्या द्रावणात मिसळावे.

३) हरभरा, तूर, कापूस, सुर्यफूल व टोमॅटोवरील घाटेअळी व अमेरिकन बॉडअळी यांच्या नियंत्रणासाठी पिक फुलोऱ्यात असतांना एचएनपीव्ही (हेलिओकिल-१५०० रु. प्रती लिटर) ५०० मी.ली. प्रती हेक्टर फवारावे.

४) सोयाबीन, बटाटा, शर्करा कंद, भाजीपाला व इतर पिकांवर येणारी पाने खाणारी अळी (स्पोडोप्टेरा) च्या नियंत्रणासाठी एसएलएनपीव्ही (मॅजिक-१५०० रुपये लिटर) ५०० मी.ली. प्रती हेक्टर याप्रमाणे फवारावे.

५) सोयाबीन व सुर्यफुलावर येणाऱ्या के साळ अळीच्या नियंत्रणासाठी एसओएनपीव्ही (स्पिलोसाईड) ५०० मि.ली. प्रती हेक्टर फवारावे.

संदर्भ

- १) भारतीय बीज प्रमाणीकरण किमान मानके २०१३
- २) बीज प्रमाणीकरण व चाचणी तत्व १९८६ - एन.पी.नेमा
- ३) कृषि दर्शनी २०१८ - महात्मा फुले कृषि विद्यापीठ, राहुरी
- ४) कृषि संवादिनी २०१८ - पंजाबराव देशमुख कृषि विद्यापीठ, अकोला
- ५) संबंधीत वाणाचे प्रसारण प्रस्ताव व संशोधन प्रस्ताव

- ६) कृषि विद्यापीठांच्या वेबसाईटवरील प्रसारीत वाणांची माहिती
- ७) सीड नेट पोर्टल, भारत सरकार.
- ८) हॅण्डबुक ऑफ अॅग्रीकल्चर - आय.सी.ए.आर., दिल्ली.
- ९) म.रा.बीज प्रमाणीकरण यंत्रणा, अकोला कार्यप्रणाली-२०१५
- १०) पीक उत्पादन : खरिप पिके - तोमर व चौधरी

वाकी ता. डहाणू जि.पालघर येथील श्री जनार्दन भोईर या शेतकऱ्याच्या क्षेत्रावर भात पिकाच्या सीओ-५१ या नविन वाणाच्या पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रम घेण्यात आला. दरम्यान पाहणी करतांना तालुका कृषि अधिकारी, डहाणू, जिल्हा व्यवस्थापक महाबीज ठाणे, महाबीज अधिकारी, बियाणे विक्रेते व शेतकरी बांधव.

टाकळीभान ता. श्रीरामपुर जि.अहमदनगर येथील श्री राजेंद्र कोकणे यांच्या शेतावर सोयाबीन - फुले संगम या नविन वाणाचा पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रम घेण्यात आला. दरम्यान बिजोत्पादन क्षेत्राची पाहणी करतांना अधिकारी वर्ग, कृषी विभाग, जिल्हा व्यवस्थापक महाबीज व इतर सहाय्यक क्षेत्र अधिकारी महाबीज तसेच शेतकरी बांधव.

शेंडी ता. जि. अहमदनगर येथील श्री चक्रधर सरोदे यांच्या शेतावर सोयाबीन एमएसीएस-१२८१ व फुले संगम या वाणांचा पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रम करण्यात आला. दरम्यान उपस्थित अधिकारी वर्ग, कृषी विभाग, सहाय्यक क्षेत्र अधिकारी महाबीज तसेच शेतकरी बांधव.

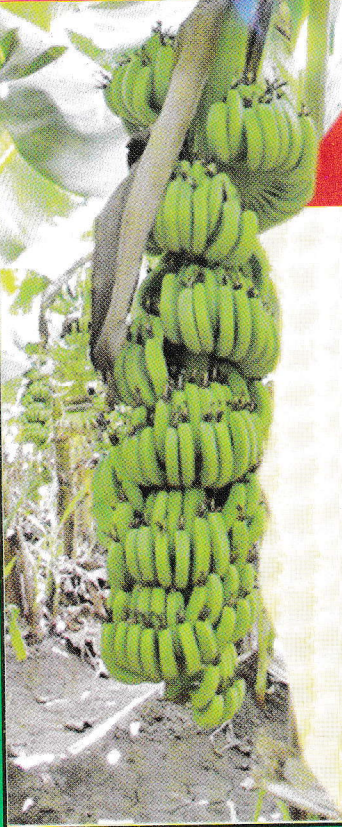
महाबीज

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्या. अकोला

महाबीज जैवतंत्रज्ञान केंद्र, तेलंगखेडी, नागपूर - ४४० ००९

०७९२-२५४०९५२, ८६६९६४२७४८, ८६६९६४२७८५

उत्ति संवर्धीत केळी ग्रेडनैन ची वैशिष्ट्ये

- रोपे एकसारख्या वयाची आणि सारख्या आकाराची रोगमुक्त असतात.
- रोपांच्या बुंध्यांचा घेर किमान ६-८ से.मि., रोपे १२-१५ इंच उंचीची व ५-६ पानाची असतात.
- लागवडीचे अंतर (एकरी) : ५X५ फुट (१७५० रोपे),
६X५ फुट (१४५० रोपे)
- लागवडीचा हंगाम : मृगबाग (जून-जुलै), कांदेबाग (ऑक्टो-नोव्हें)
रामबाग (मार्च-एप्रिल)
- रुपये १३.२५/- दर प्रति रोप (वाहतूक खर्च वेगळा)पोहचची व्यवस्था.
- आर्थिक आयुष्य : एक मुख्य पिक व दोन पिकबाग मिळवून २८-३२ महिन्यात ३ पिके घेणे शक्य
- उत्पादन २५ ते ३५ किलो घड प्रति एकरी ४० ते ५० टन उत्पादन

संकरित पपई रोपांचे आरक्षण सुरु

रेड लेडी (तैवान-७८६)

वाणांची रोपे उपलब्ध

महाबीज रोपवाटीकाद्वारे शास्त्रोक्त पद्धतीने उत्पादीत जातीवंत उच्च दर्जाचे संकरित पपई रेड लेडी (तैवान-७८६)रोपांचे आरक्षण सुरु आहे. रुपये ६.००/- प्रति रोप प्रमाणे आरक्षण रक्कम भरून नजीकच्या महाबीज जिल्हा कार्यालयात किंवा महाबीज नर्सरी येथे आरक्षण करावे.

: संपर्क :

महाबीज नर्सरी, शिवणी, अकोला. ०७२४ -२२५८२३९/३२, मो. ८६६९६४२८००
महाबीज जैव तंत्रज्ञान केंद्र, तेलंगखेडी, नागपूर ०७९२ -२५४०९५२ मो. ८६६९६४२७४८
महाबीज बिज प्रक्रिया केंद्र, खामगांव, जि. बुलढाणा मो.८६६९६४२७४२

गणेशवाडी ता. करवीर जि. कोल्हापूर येथे घेण्यात आलेल्या भात पिकाच्या फुले समृद्धी या नविन वाणाच्या पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रमा दरम्यान शेतकरी बांधवांना मार्गदर्शन करतांना डॉ. मोहिते, शास्त्रज्ञ, महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहूरी दरम्यान उपस्थित मा. वल्लभराव देशमुख, संचालक महाबीज, महाबीज कर्मचारी, अधिकारी व शेतकरी बांधव.

मोहजा, वाशिम जिल्हा येथे सोयाबीन एमएयुएस-१६२ वाणाचा पिक प्रात्यक्षिक कार्यक्रम घेण्यात आला. दरम्यान बिजोत्पादन क्षेत्राची पाहणी करतांना महाबीज अधिकारी व शेतकरी बांधव.

महात्मा फुले कृषी विद्यापीठ, राहूरी येथे भरलेल्या किसान आधार संमेलना दरम्यान महाबीज दालनास मा.श्री. सुनिल राठी, कृषी विकास अधिकारी, नगर यांनी भेट दिली असता त्यांचे स्वागत करतांना सहाय्यक क्षेत्र अधिकारी महाबीज व उपस्थित अधिकारी.

महाबीज दर्जेदार बियाणे!

लाखोळी
महा तिवरा

गहू

फुले समाधान
पीडीकेव्ही सरदार
नेत्रावती
तपोवन
एमएसीएस-६२२२
एकेएडब्ल्यू-४६२७

बीटी कपाशी

बीजी २

एनएचएच-४४
पीकेव्ही हाय-२

महाबीज हरभरा

जंकी-९२१८

नवीन वाण
राजविजय -२०३,
दिव्जीजय, आकाश

काबुली वाण
कृपा, विराट,
पीकेव्ही काबुली-२

जाड वाण
विशाल

बारीक वाण
विजय, आयसीसीसी-३७

महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित

“महाबीज भवन”, कृषी नगर, अकोला - ४४४ १०४. फोन : ०७२४-२४५५०९३ फॅक्स : २४५५१८७.
E-mail : homarketing@mahabeej.com, web.: www.mahabeej.com

प्रति,

हे त्रैमासिक प्रकाशक श्री ओमप्रकाश देशमुख व्यवस्थापकीय संचालक, महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, मर्यादित, अकोला संपादक श्री.एस.एम. पुंडकर, महाव्यवस्थापक उत्पादन यांनी मालक महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ मर्यादित, अकोला. करिता मुद्रक राजेश्वर प्रिन्टॉन, अकोला. येथे छापून महाराष्ट्र राज्य बियाणे महामंडळ, मर्यादित, महाबीज भवन, कृषी नगर, अकोला. येथून प्रसिद्ध केले.